

Suvremeni oblici komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

---

Zimić, Zrinka

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:361153>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Zrinka Zimić

**SUVREMENI OBLICI KOMUNIKACIJE U USTANOVAMA
ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

Diplomski rad

Zagreb, veljača 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Zrinka Zimić

**SUVREMENI OBLICI KOMUNIKACIJE U USTANOVAMA
ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

Diplomski rad

**Mentor:
dr.sc. Edita Rogulj**

Zagreb, veljača 2021.

Sadržaj

Sažetak

Summary

Uvod	1
1. Komunikacija	3
1.1. Verbalna komunikacija.....	5
1.2. Neverbalna komunikacija.....	6
1.3. Telekomunikacija	7
2. Suvremeni oblici komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi	9
2.1. Društvene mreže	10
2.1.1. Facebook	10
2.2. Servisi za komunikaciju	12
2.3. Web-stranice vrtića.....	13
3. Kompetencije odgojitelja	14
3.1. Komunikacijske kompetencije	16
3.2. Digitalne kompetencije.....	17
3.3. Medijske kompetencije.....	19
4. Kodeks etičnosti	21
5. Empirijski dio rada	23
5.1. Cilj istraživanja.....	23
5.2. Metoda istraživanja.....	23
5.3. Rezultati istraživanja	27
Zaključak	44
Literatura	45
Prilozi	50
Izjava o izvornosti diplomskog rada	54

Sažetak

Komunikacija je neizostavan segment u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. U navedenim ustanovama razlikujemo tradicionalne i suvremene oblike komunikacije. Situacija izazvana virusom COVID-19 veći je dio komunikacije usmjerila u digitalni svijet. Tako su odgojitelji, kao profesionalci u svome području rada, upotpunili svoje komunikacijske, medijske i digitalne kompetencije. Pandemija koja je pogodila svijet, potaknula je sve veću uporabu suvremenih oblika komunikacije koji ne bi bili mogući da ne postoji telekomunikacija. Tako su informativne roditeljske sastanke, konzultacije i druge oblike partnerstva te suradnje između odgojitelja i roditelja zamijenile web-stranice vrtića, društvene mreže i servisi za komunikaciju. Ključno je da odgojitelji, kod uporabe suvremenih oblika komunikacije, ne zanemare kodeks etičnosti usmjeren na rad s djecom rane i predškolske dobi. Teorijski dio ovoga rada obuhvaća vrste komunikacije. Nadalje, opisuju se suvremeni oblici komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi od kojih su detaljnije obrađene društvene mreže, servisi za komunikaciju i web-stranice vrtića. Obuhvaćene su komunikacijske, medijske i digitalne kompetencije odgojitelja kao i kodeks etičnosti pri korištenju suvremenih oblika komunikacije. Empirijski dio rada sadrži istraživanje o mišljenju odgojitelja o korištenju suvremenih oblika komunikacije, njihovoj uporabi prije i tijekom pandemije te procjeni njihovog znanja o komunikacijskim, digitalnim i medijskim kompetencijama. Za potrebe istraživanja proveden je anketni upitnik koji je osmišljen isključivo u svrhu istraživanja na uzorku od 116 ispitanika. Cilj ovog istraživanja jest prikazati razliku u korištenju suvremenih oblika komunikacije s obzirom na dob odgojitelja te utvrditi razlike u procjeni kompetentnosti odgojitelja također s obzirom na njihovu dob.

Ključne riječi: digitalne kompetencije, komunikacijske kompetencije, medijske kompetencije, odgojitelj, suvremeni oblici komunikacije

Summary

Communication is an indispensable segment in institutions for early and preschool education. While conversing about communication in early and childhood institutions, we can distinguish traditional and contemporary forms of communication. The situation caused by an COVID 19 virus transferred most of the communication to the digital world, so kindergarten teachers needed to perfect their communication competencies as well as their media and digital competencies. The pandemic prompted greater usage of contemporary forms of communication which would not exist without telecommunication. Thus, informative parent meetings, consultations and other forms of partnership and cooperation between preschool teachers and parents have been replaced by kindergarten websites, social networks as well as communication services. A key aspect that kindergarten teachers must not neglect while using contemporary forms of communication is a code of ethics aimed to work with children.

The theoretical part of this paper covers the types of communications. Furthermore, it describes the modern forms of communication in an educational institution, of which social networks, communication services and kindergarten websites are discussed in more detail. Other than communication, media, and digital competencies of kindergarten teachers a, the code of ethics in the use of modern forms of communication is also included. The empirical part of the paper includes research on kindergarten teachers' opinions in the usage of contemporary forms of communication, their usage before and during the pandemic and assessment of their knowledge of communication, digital and media competencies. For the purposes of the research, a survey questionnaire was conducted on a sample of 116 respondents. The aim of this study is to present the difference in the usage of contemporary forms of communication based on the age differences and to determine differences in the evaluation of preschool teachers' competencies also according to their age differences.

Keywords: digital competencies, media competencies, communication competencies, kindergarten teachers, modern forms of communication

Uvod

Partnerstvo počiva na suradnji, kako u osobnom životu, tako i u poslovnom i onome u odgojno-obrazovnim ustanovama. Kada govorimo o vrtićima, kao odgojno-obrazovnim ustanovama, u njima je suradnja neophodna za opstanak svakog odnosa unutar te ustanove. Odnos između odgojitelja i roditelja ne bi bio moguć da oba subjekta nisu u svakodnevnoj komunikaciji. Postoji nekoliko tradicionalnih oblika suradnje i partnerstva između odgojitelja i roditelja. Roditeljski sastanci, kutići za roditelje, individualne konzultacije i radionice (Glušćić i Pustaj, 2008) pripadaju tradicionalnim oblicima komunikacije koji se polako proširuju novim suvremenim oblicima. Rogulj (2018) piše o podjeli oblika komunikacije. Tradicionalne oblike komunikacije između odgojitelja i roditelja opisuje u vidu individualnih razgovora, roditeljskih sastanaka, zajedničkih druženja i kutića za roditelje. S druge strane, suvremeni oblici komunikacije uključuju web-stranice odgojno-obrazovnih ustanova, servise za komunikaciju i društvene mreže. Suvremeni oblici komunikacije temelje se na telekomunikaciji koja ne bi bila moguća bez uporabe interneta. Upravo je internet zajednička komponenta današnjih pametnih telefona, prijenosnih računala i ostalih modernih uređaja koji su sve više prisutni. Situacija izazvana virusom COVID-19 pogodila je društvo na svjetskoj razini te je većina kontaktne komunikacije zamijenjena telekomunikacijom. U vrijeme *lockdowna* suvremeni oblici komunikacije postali su popularniji pa su odgojitelji i roditelji mogli češće komunicirati nego ranije. Ljubetić (2013) navodi neke modalitete partnerstva obitelji i odgojno-obrazovne ustanove kao što su: informativni roditeljski sastanak, letak, brošura, obrazovne radionice i zajednički izlet. Svi navedeni modaliteti imaju zajedničku karakteristiku – komunikaciju uživo. Uvođenjem *Odluke o privremenom prestanku rada vrtića* koju je donio Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske dolazi do prestanka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, ali suradnja roditelja i odgojitelja nije prestala. Tijekom tog procesa društvene mreže, servisi za komunikaciju i web-stranice vrtića

postaju dio svakodnevnog života koji je zamijenio navedene modalitete suradnje i partnerstva. Višnjić-Jevtić (2018) navodi kako odgojitelji imaju odgovornost za poticanje suradničkih odnosa.

Mnogi odgojitelji nisu dopustili da *lockdown* obustavi odgojno-obrazovni proces te su i tada svakodnevno komunicirali s roditeljima. Odgojitelji su koristili servise za komunikaciju i društvene mreže za različite aktivnosti primjerene dobi djeteta te motivirali roditelje da vrijeme izolacije pretvore u odgojno-obrazovni rad sličan onome u djetetovoj vrtićkoj skupini. Nova situacija zahtijevala je nova znanja i vještine odgojitelja te razvoj kompetencija kao što je komunikacijska kompetencija. Komunikacija koja se odvijala putem telekomunikacija zahtijevala je digitalne i medijske kompetencije. Rezultate tih aktivnosti moguće je vidjeti na društvenim mrežama. Primjerice na Facebooku je moguće pronaći razne videouratke, prezentacije, digitalne slikovnice, predloške za aktivnosti i mnoge druge sadržaje. Osmislili su ih odgojitelji kako bi olakšali roditeljima obrazovni segment njihova roditeljstva, a djeci pružili barem dio svakodnevnih vrtićkih aktivnosti. Činjenica da su nam se životi preokrenuli *preko noći* te da su se roditelji, a osobito odgojitelji, pronašli u dosad neviđenoj situaciji potaknula je ideju o istraživanju mišljenja odgojitelja o suvremenim oblicima komunikacije.

Svrha ovog rada jest prikazati načine suvremene komunikacije između odgojitelja i roditelja te na koji način se ona odvijala prije pandemije i kako se promijenila za vrijeme pandemije.

1. Komunikacija

Ljudi svakodnevno komuniciraju, razmjenjuju informacije, razvijaju međuljudske odnose i razvijaju svoj identitet. Komunikacija je izrazito bitna u privatnom i poslovnom životu svakog pojedinca. Ona je ključan dio svakog odgojno-obrazovnog procesa, a djeluje na nekoliko razina komunikacije: dijete-dijete, dijete-roditelji, dijete-odgojitelji, odgojitelji-roditelji. Prije dolaska u vrtić dijete komunicira s roditeljima te često odgojitelju prepričava taj razgovor o temama poput odijevanja, hranjenja i igre. Tako odgojitelj saznaje na što obratiti pozornost i na tome gradi komunikaciju s djetetom i roditeljima. U razmjeni informacija odgojitelji komuniciraju međusobno, ali i s ostalim zaposlenicima vrtića kao što su ravnatelj, administrativno osoblje, stručni tim i tehničko osoblje. Komunikacija odgojitelja i roditelja temelji se na prenošenju informacija o dječjim svakodnevnim aktivnostima.

Pojednostavljeni klasični model komuniciranja sastoji se od:

- izvora - pošiljatelja poruke;
- poruke - skup svih simbola;
- kanala - prijenosnik poruke;
- primatelja - primatelj poruke;

(Antolović i Haramija, 2016., prema Antolović i Svilčić, 2020).

Izvor poruke definira se kao osoba/stvar koja šalje poruku. Izvor poruke može biti pojedinac ili organizacija. Autori poruku definiraju kao skup vizualnih i/ili auditivnih simbola, a one se šalju svjesno i nesvjesno. Medij, odnosno kanal, je prijenosnik poruke između izvora i primatelja dok je primatelj ciljani pojedinac ili publika koja se želi dosegnuti komunikacijom (Antolović i Haramija, 2016, prema Antolović i Svilčić, 2020).

Hunt (2007) navodi važnost komunikacije u vidu toga da dobre informacije i učinkovita komunikacija mogu pomoći u poboljšanju same kvalitete

učenja i obrazovnih ishoda. Govoreći o komunikaciji važno je spomenuti pojam interpersonalne komunikacije koja se definira kao (ne)namjerno, (ne)svjesno, (ne)planirano slanje, primanje i djelovanje poruka unutar odnosa između ljudi u kontekstu razgovora licem u lice (Brajša, 1994). Autor navodi i kako je interpersonalna komunikacija izravno povezana s razvojem mozga, naše ličnosti i identiteta. Nadalje, da je važna kako bismo se razvili u potpunog čovjeka. Promišljajući o autorovom navodu može se zaključiti kako je upravo komunikacija ono što nas određuje već od najranije dobi. Komunikacijom svaka osoba izražava svoje potrebe. Odrastanje je okarakterizirano iskustvom roditelja, učitelja i odgojitelja koji svoje znanje prenose mlađim generacijama. Upravo je pandemija virusa COVID-19 komunikaciju licem u lice smanjila na minimum. Manifestiranje izolacije u društvu Britvić (2020:168) opisuje na sljedeći način: „Oduzeta im je svakodnevna rutina života, svi načini na koje osoba održava unutarnju emocionalnu i psihičku ravnotežu. Rade u uvjetima izolacije, ne mogu upražnjavati uobičajene hobije, a i ako mogu, tjeskoba i uznemirenost ometaju uredno kognitivno funkcioniranje. Nedostaju im susreti s prijateljima, partnerima, udaljenim članovima obitelji.“

Važnost komunikacije za odgojno-obrazovnu praksu opisala je Miljak (2009:188) na sljedeći način: „Naše razumijevanje, prihvaćanje i poštivanje djece jest osnova odgojno-obrazovnog rada, što se najvećim dijelom uči izravno u kontaktu i komunikaciji s djecom u odgojno-obrazovnoj ustanovi“.

Komunikaciju je moguće promatrati s aspekta verbalne i neverbalne komunikacije. S obzirom na to da su odgojitelji govorni modeli djeci koja pohađaju ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, neizmjereno je važno da su komunikacijski kompetentni te da jačaju svoje kompetencije. Verbalna komunikacija očituje se u govornom i pisanom jeziku. Neverbalnu komunikaciju čine ton glasa, geste, mimika, pokret tijela i ostali neverbalni oblici ponašanja.

1.1. Verbalna komunikacija

Verbalna komunikacija najbolje se može opisati kao izgovorene riječi. Stoga one uključuju govornu i pisanu komunikaciju. *Tatković, Diković i Tatković (2016)* opisuju verbalna komunikaciju kao onu koja je pogodnija za prenošenje logičkih i apstraktnih ideja, a neverbalna komunikacija bolja je za prenošenje emocija i samih odnosa između osoba. *Juul (2017)* navodi kako svi govorimo nekoliko vrsta jezika. Jedan jezik naziva se društveni jezik i njega koristimo u svakodnevnim situacijama u društvu. Ako govorimo o opisu i analizi znanstvenih problema, tada koristimo akademski jezik dok se književnim jezikom koristimo kada pišemo. Navedeni jezici neprikladni su kada je riječ o međuljudskim odnosima jer svakome nedostaje neka komponenta za cjelovito rješavanje određene situacije ili problema (*Juul, 2017*). Tako se oni koriste i u odgojiteljskoj profesiji, gdje je odgojitelj model djeci u vidu ponašanja i govorenja. Verbalnom komunikacijom odgojitelj i dijete uspostavljaju i izgrađuju svoj suradnički i partnerski odnos. Odgojitelj, kao govorni model, prilikom komunikacije mora biti oprezan i razmišljati o visini svoga glasa, dikciji, izražajnosti, ali i gramatičkoj točnosti. *Antolović i Svilčić (2016)* tvrde da je verbalna komunikacija temelj razvoja kako civilizacije tako i suvremenog društva. Jedan od oblika verbalne komunikacije jest aktivno slušanje. *Autori (2016)* navode da je aktivno slušanje metoda verbalne komunikacije. U njoj primatelj, odnosno slušatelj, neke komunikacijske poruke, ponavljanjem i parafraziranjem izrečenoga, daje sugovorniku povratnu informaciju te tako provjerava i vlastito shvaćanje izgovorenog.

Za dobru komunikaciju važno je odrediti određena pravila kako bi komunikacija bila što uspješnija te kako bi se izbjegle pogreške u komunikaciji. *Leinert Novosel (2012:55)* navodi sedam ključnih pravila dobrog komuniciranja:

1. Potreba isticanja važnosti primatelja, odnosno kreiranja pozitivnog stava i raspoloženja kod sugovornika;

2. Primatelju/sugovorniku treba dati vrijednost u komunikaciji, pokazati da nam je sugovornik važan;
3. Sugovorniku treba dati određenu ulogu u komunikaciji da ne postane Pasivan;
4. Kod sugovornika/primatelja treba probuditi interes, odnosno zanimanje o temi razgovora;
5. Nužno je potruditi se da komunikacija bude dinamična i uvjerljiva da bi uključenost u razgovor bila maksimalna;
6. Komunikacija treba biti jasna, jednostavna i *sređena*;
7. Komunikacija treba biti umjerena i bez ikakvog pritiska.

1.2. *Neverbalna komunikacija*

Neverbalna komunikacija neodjeljiva je od verbalne, zamijetili mi to ili ne. Čovjek sam ne može percipirati sve promjene koje se događaju kada on komunicira s drugom osobom. Ponekad se više pozornosti pridodaje neverbalnoj komunikaciji jer se ona, za razliku od verbalne, najčešće ne može kontrolirati. Za razliku od verbalne komunikacije, neverbalna komunikacija ne uključuje izgovorene riječi već su posebnosti neverbalne komunikacije ponašanje tijela, mimika, kontakt očima, govorno ponašanje, gestikulacije, dodirivanje, odijevanje, prostorno ponašanje, vremensko ponašanje te vanjski kontekst (Brajša, 1994). Kao što je odgojitelj model za verbalnu komunikaciju, tako je model i za neverbalnu. Zadaća odgojitelja počiva na poučavanju djeteta o tome kako poštovati sugovornikov osobni prostor, kako održavati kontakt očima te kako da pokazuju zainteresiranost za sugovornikovu temu razgovora.

Prema autorima Knapp i Hall (2010) postoje tri segmenta pomoću kojih se može definirati neverbalna komunikacija – okolinske strukture i uvjeti u kojima se odvija komunikacija, fizičke karakteristike pojedinaca koji komuniciraju te različita ponašanja koja ti isti pojedinci manifestiraju. Uz kretnju i položaj tijela autori navode i geste, držanje tijela, dodirivanje,

izraze lica te usmjeravanje pogleda kao elemente neverbalne komunikacije. Dodirivanje može biti usmjereno na sebe ili na sugovornika. Dodir je, prema Knapp i Hall (2010), jedan od najsnažnijih oblika neverbalne komunikacije između dvoje sugovornika.

Antolović i Svilčić (2016) navode kako su istraživanja pokazala da neverbalna komunikacija privlači čak do 93% uključenosti slušatelja. Stoga možemo zaključiti da taj oblik komunikacije presudno djeluje na ukupan komunikacijski proces i samu efikasnost komunikacije.

1.3. Telekomunikacija

Pojam koji dobiva sve više prostora u svakodnevnoj uporabi jest pojam telekomunikacija. Anić (2007) opisuje telekomunikaciju kao prijenos, odašiljanje i primanje informacija poput zvuka, slike ili teksta pomoću žičanih, radijskih, optičkih i dr. elektromagnetskih sustava.

Telekomunikacije su povezane s uporabom interneta te bez njega ova vrsta komunikacije ne bi postojala. Ogrizek Biškupić i Banek Zorica (2014) navode kako je internet zapravo zamišljen kao medij koji treba omogućiti pristup informacijama i njihovu distribuciju svijetom, ali i kao medij komunikacije između korisnika u konceptu korisnik-poslužitelj. Ogrizek Biškupić i Banek Zorica (2014:8) opisuju kako je internet evoluirao kroz četiri faze:

1. Prostorno ograničenu daljinsku obradu podataka;
2. Prostorno neograničenu daljinsku obradu podataka;
3. Računalne mreže;
4. Multimedijske mreže.

Ovakva je vrsta komunikacije temelj suvremenih oblika komunikacije. U pandemiji je telekomunikacija postala najvažnija vrsta komunikacije te je, u

jednom trenutku, bila jedini način komunikacije između fakulteta, škola i vrtića te njihovih korisnika.

Telekomunikacija danas dopunjuje želju za dodatnim znanjem, odnosno pokazuje kako ju je moguće koristiti i u edukacijske svrhe. Pandemija je uzrokovala pojavu online predavanja i online edukacije za djelatnike odgojno-obrazovnih ustanova. Rozimszowski (2014) opisuje tri klasifikacije komunikacije koje se primjenjuju i u području telekomunikacija. Prva klasifikacija je komunikacija jedan na jedan (eng. one-on-one) koja se odvija prilikom razgovora putem mobilnog uređaja, elektronske pošte te definirane grupne komunikacije poput telekonferencija. Sljedećoj klasifikaciji pripadaju sinkronizirana (eng. synchronous) i nesinkronizirana (eng. asynchronous) komunikacija. U sinkroniziranoj komunikaciji svi akteri komunikacije moraju biti online u isto vrijeme dok u nesinkroniziranoj komunikaciji poruke mogu biti snimljene i spremljene kako bi se korisnici mogli njima poslužiti kada im to odgovara. Zadnjoj klasifikaciji pripadaju tri tipa komunikacije. Nastavna (eng. instructional), odnosno poučna komunikacija, jest komunikacija u kojoj postoji jasan očekivani cilj ovakve komunikacije odnosno poučavanje, objašnjavanje i instrukcije. Informativna (eng. informational) komunikacija definira se kao komunikacija u kojoj se nakon prenošenog znanja ne propituje kako će određena nova informacija biti upotrijebljena, a konverzacijska (eng. conversational) komunikacija temelji se na razmjeni informacija kako bi se došlo do konsenzusa o određenom problemu.

Za razliku od tradicionalnih oblika komunikacije koji se temelje na kontaktnoj komunikaciji te zahtijevaju razgovor uživo, suvremeni oblici komunikacije temelje se na online komunikaciji čija je glavna osnova internetska povezanost.

2. Suvremeni oblici komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi

Kao što je ranije navedeno, suvremeni oblici komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi, najčešće se odvijaju u četiri oblika: odgojitelj-dijete, odgojitelj-roditelj, dijete-dijete te roditelj-dijete. Svaki oblik iznimno je važan i neizostavan za kvalitetnu suradnju i partnerstvo. Najvažnija osoba u djetetovom životu svakako je roditelj, odnosno roditelji (Glušćić i Pustaj, 2008). Ulaskom djeteta u instituciju za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, odgojitelj postaje osoba koja s djetetom provodi vrijeme od njegove najranije dobi pa sve do polaska u školu. Osim što odgojitelj dijete poučava, potiče njegovu samostalnost i izgrađuje odnos, odgojitelj s djetetom i komunicira. Oblici komunikacije, bili oni tradicionalni ili suvremeni, temelj su suradnje između odgojitelja i roditelja. Jeić, Smiljanić i Kuljašević (2014) opisuju neke od oblika suradnje kroz primjere dobre prakse. Individualni razgovor trebao bi sadržavati pozitivne informacije kao što su: kako se dijete igra s drugom djecom, što je tog dana usvojilo, koje su njegove jake strane. Ponekad je potrebno dati roditelju uvid u ponašanje djeteta koje nije u skladu s društvenim normama ponašanja kao i sumnje u odstupanja u pozitivnom ili negativnom smjeru. Kutić za roditelje, prema autoricama, također može biti primjer dobre prakse. U kutiću za roditelje ne bi trebale biti izložene samo informacije o predstavama, potrošnim materijalima i slično, već i razne korisne informacije vezane za dob djece, zanimljive aktualnosti, članci i knjige. U suvremene oblike komunikacije ubrajamo različite web-stranice, servise za komunikaciju i sve aplikacije/stranice koje se temelje na telekomunikaciji. Riječ suvremeni označava povezanost s digitalnim dobom u kojem se nalazimo te se takvi oblici komunikacije temelje na internetskoj, odnosno, digitalnoj povezanosti.

Rogulj (2019) donosi podjelu suvremenih oblika komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi na: elektronsku poštu, web-stranice, Viber, WhatsApp te društvene mreže, odnosno, Facebook. U nastavku rada pobliže će biti pojašnjene društvene mreže, servisi za komunikaciju te web-stranice vrtića.

2.1. Društvene mreže

Uloga društvenih mreža u današnje vrijeme jest raznolika, one omogućavaju da pojedinci ostanu u virtualnom kontaktu, ali danas se društvene mreže koriste i za razmjenu različitih iskustava i mišljenja. Kušić (2010:104) navodi kako online društvene mreže možemo definirati kao: „... Uslugu temeljenu na webu koja omogućuje pojedincima da izgrade javni ili polu-javni profil unutar omeđenog sustava, artikuliraju listu drugih korisnika s kojima dijele vezu i koriste vlastiti popis veza i popise veza drugih unutar sustava“.

Postoji nekoliko definicija društvenih mreža, a jedna od njih je definicija Danah i Ellison (2018) koji društvene mreže opisuju kao web usluge koje omogućuju da se stvori polu-javni profil unutar ograničenog sustava te se nakon toga artikulira popis ostalih korisnika iste mreže s kojima se korisnici povezuju.

Na stranici SlideShare vidljivi su podatci za Hrvatsku u 2019. godini o općenitoj uporabi medija i društvenih mreža. Također, vidljivi su i postotci posjećenosti s obzirom na vremensko razdoblje, postotci vezani za spol i dr. Podatci pokazuju kako 88 % Hrvata i Hrvatica svakodnevno koristi internet dok ne postoji podatak o tome da ispitanici koriste internet manje od jednom u mjesec dana. Kao najpoznatiju društvenu mrežu u Hrvatskoj, Hrvati biraju Facebook.

2.1.1. Facebook

Društvena platforma koja je oborila rekorde po broju korisnika u svim domenama društva jest Facebook, a osnovao ju je Mark Zuckerberg. Autor Cassidy 2006. godine, prema Kušić (2010), navodi kako je Facebook pokrenut 2004. godine kao društvena mreža za studente učilišta Harvard, a korisnik je trebao imati *harvard.edu* elektroničku adresu. Funkcija

Facebooka izmijenila se te se on više ne koristi samo za održavanje kontakta s prijateljima, odnosno poznanicima, već postaje mjesto razmjene informacija. Usluge Facebooka koriste mnogi vrtići i odgojitelji te otvaraju različite grupe. Postoje grupe koje imaju različitu svrhu te se tako mogu pronaći odgojiteljske grupe u kojima odgojitelji traže savjete, razmjenjuju iskustva i pokazuju svoje radove. Neke od odgojiteljskih grupa na Facebooku su *Izvan okvira*, *Odgojitelji predškolske djece* i *Odgojitelji u akciji*. Trenutno vrlo aktualna grupa u kojoj se raspravlja o problematici u odgojno-obrazovnim ustanovama svakako je i grupa *SIDRO – odgojitelji u zaštiti prava djece u dječjem vrtiću*. Istraživanjem (N=90) autorica Vidak (2014) ukazuje da više od 59 % ispitanika koristi Facebook, Google+ koristi 34 % ispitanika dok 6 % ispitanika koristi Twitter, a LinkedIn i MySpace nisu dobile niti jedan glas. Istraživanje ukazuje na to da je Facebook najveća društvena mreža koja spaja net-generacije, a polovica ispitanika na društvenim mrežama provodi više od četiri sata dnevno. Khalitova, Gimaletdinova, Sadykova i Kuymanova provele su 2017. godine istraživanje s ciljem promjene stava studenata o uporabi Facebooka kao edukacijskog alata. Ispitanici su trebali napisati izvještaj o utjecaju društvenih mreža na studente. Pritom su trebali uzeti u obzir vlastitu uključenost u društvenim aktivnostima na društvenim mrežama te njihov akademski uspjeh. Nakon toga ispitanici su u manjim grupama izrađivali kratke edukativne lekcije na Facebook stranici *Kid Family English*. U završnoj etapi istraživanja ispitanici su ispunili upitnik te su obavljeni završni intervjui. Rezultati su pokazali kako ispitanici nakon provedenog istraživanja Facebook više ne gledaju isključivo kao alat za komunikaciju, već i kao edukacijski alat.

2.2. Servisi za komunikaciju

Razvojem digitalnih tehnologija društvene mreže više nisu jedini alat za razmjenu informacija. Tako osim društvenih mreža u suvremene oblike komunikacije ubrajamo i servise za komunikaciju. Rogulj (2019) opisuje kako su servisi za komunikaciju zapravo alati čija je zadaća olakšavanje komunikacije između roditelja i odgojitelja, a samim time ovaj alat pomaže u izgradnji kvalitetnih suradničkih i partnerskih odnosa između svih sudionika. Iako termin servisi za komunikaciju nije toliko uobičajen u svakodnevnom govoru, prve asocijacije uz taj pojam svakako se vežu uz WhatsApp i Viber aplikacije. WhatsApp kao servis za komunikaciju prisutan je u svim generacijama- od adolescenata, rane odrasle dobi i odraslih pripadnika društva.

Popularnost WhatsApp servisa za komunikaciju poznata je i prije pojave virusa COVID-19, a u vrijeme pandemije postaje još popularniji. Uvođenjem potpunog *lockdowna* u travnju, škole prestaju s radom te se nastava odvijala putem TV kanala, odnosno prebacila se u digitalni svijet. Tako su i neke ustanove za rani i predškolski odgoj upravo putem WhatsAppa održavale kontakte između roditelja, djece i odgojitelja. Putem WhatsApp grupa odgojitelji su slali različite prijedloge aktivnosti kako bi roditeljima i djeci olakšali vrijeme *lockdowna*. Ponovnim početkom rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje nije prestala komunikacija putem WhatsApp grupa. Većina vrtića funkcionira tako da se putem ovog servisa za komunikaciju odgojitelje obavještava o tome hoće li neko dijete izostati u određene dane iz vrtića. Također, preko WhatsApp aplikacije, obavještava se odgojitelja je li se dogodila neka promjena u djetetovom životu na koju odgojitelj treba obratiti pozornost. Takve se informacije obično izmjenjuju na individualnim konzultacijama, licem u licem, koje trenutno nisu dopuštene. Ovome dodatno pridonosi i činjenica da su, zbog COVID-19 pandemije, izrečene stroge upute roditeljima da se što manje zadržavaju u prostorima vrtića.

2.3. *Web-stranice vrtića*

Web-stranice vrtića prvi su korak u informiranju roditelja o odgojno-obrazovnoj ustanovi koju pohađa njihovo dijete. Danas, u digitalno doba, u situaciji *ново normalno* sve što nas zanima možemo istražiti putem interneta. Putem web-stranica dječjih vrtića, roditelji mogu saznati informacije o vrtiću. Web-stranice vrtića nude informacije poput lokacije vrtića, jelovnika, programima koji se provode u vrtiću i informacije o upisima. Vizualni identitet web-stranice vrtića dizajniran je u bojama ugodnima oku jer se i njime komunicira s roditeljima i djecom. Uz opće informacije o djelovanju vrtića, na stranicama se mogu pronaći i dodatne informacije, odnosno aktivnosti koje su odgojitelji osmišljavali i izrađivali za djecu s ciljem održavanja odgojno-obrazovnog koncepta vrtića.

Ogrizek Biškupić i Banek Zorica (2014:14) navode podjelu web-stranica prema sadržaju i funkcijama koje nude web-stranice. Podjela prema sadržaju web-stranica temelji se na onome što web stranica prezentira te tako postoji pet vrsta podjele web-stranica po sadržaju:

1. Institucije, organizacije ili poslovne objekte;
2. Osobne svrhe (za samopromociju);
3. Prezentacijske (za jedan proizvod ili skupinu proizvoda);
4. Ankete i skupljanje raznih informacija od velikog broja korisnika;
5. Edukativne i dr.

3. Kompetencije odgojitelja

Profesionalne kompetencije odgojitelja mogu se opisati kao sposobnost znanja i sposobnost prenošenja određenog znanja drugima. Odlika dobrog odgojitelja svakako je kompetentnost u područjima koje zahtjeva odgojno-obrazovni rad u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Slunjski, Šagud i Brajša Žganec (2006:46) definiraju pedagošku kompetentnost kao: „...Profesionalnu mjerodavnost visoko stručne razine, u smislu kvalitetne pedagoške izobraženosti i osposobljenosti učiteljstva“. Autorice (2006) također ukazuju na to kako bi svaki učitelj, odnosno odgojitelj, svoje profesionalne kompetencije trebao razvijati kroz više načina – istraživanjem, provjeravanjem, procjenjivanjem te stalnim nadograđivanjem vlastite prakse. Pojam kompetencija nije lako definirati. Proučavajući literaturu većina autora navodi svoju definiciju kompetencija. Jedna od relevantnih definicija, prema Soleša i Soleša-Grižak (2011), je da su kompetencije sposobnost obavljanja uloga i zadataka koji su potrebni da bi se postigli očekivani standardi. Kao što je već ranije navedeno, suvremenog odgojitelja treba okarakterizirati njegova kompetentnost u više područja odgojno-obrazovnog rada. Tako Vonta (2016) pojašnjava da postati kompetentan, kada je riječ o individualnoj razini odgojitelja, označava kontinuirani proces koji obuhvaća sposobnost izrađivanja profesionalnog znanja, profesionalnih vrijednosti i profesionalnih sposobnosti. Rezultati istraživanja koje je provedeno u razdoblju od 2012.-2014. godine u Republici Sloveniji pokazuju kako se, kada su u pitanju kompetencije, vrijednosti kompetencija odgojitelja mijenjaju obzirom na to na što se više pridavalo pozornosti prilikom inicijalnog obrazovanja za odgojitelje (Vonta, 2016). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta 2014. godine donosi *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (NKRPOO) koji potiče razvoj osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje. S obzirom na to da je riječ o kompetencijama kojima odgojitelj osnažuje dijete i potiče na njih, jasno je da i odgojitelji moraju biti

kompetentni u svim područjima navedenih kompetencija. Prema NKRPOO (2014:27) osam temeljnih kompetencija su:

1. Komunikacija na materinskome jeziku;
2. Komunikacija na stranim jezicima;
3. Matematička kompetencija i osnove kompetencije u prirodoslovlju;
4. Digitalna kompetencija;
5. Učiti kako učiti;
6. Socijalna i građanska kompetencija;
7. Inicijativnost i poduzetnost;
8. Kulturna svijest i izražavanje.

Iako NKRPOO (2014) propisuje kompetencije djece, s obzirom na to da su one razvojne i treba se poticati njihov razvoj, a isto tako se one trebaju i procjenjivati, odgojitelji moraju biti kompetentni u svim navedenim kompetencijama. Autorice Miljković, Đuranović i Vidić (2019:181), osim navedenih kompetencija i kompetencija koje će detaljnije biti obrađene u radu, navode još neke kompetencije koje su potrebne odgojiteljima u njihovom odgojno-obrazovnom radu:

- Metodologija izrade kurikuluma odgojno-obrazovnog procesa;
- Organizacija i vođenje odgojno-obrazovnog procesa;
- Prepoznavanje individualnih potreba djece;
- Primjena različitih metoda učenja i poučavanja;
- Oblikovanje radnog ozračja;
- Utvrđivanje djetetova postignuća;
- Izgradnja modela odgojnoga partnerstva s roditeljima.

Fatović (2016) navodi da kako je razvoj kompetencijskog okvira profesionalaca, kada govorimo o odgoju i obrazovanju, definiran dokumentima Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj i Europske komisije te je on predmet mnogih istraživanja i projekata na lokalnoj, državnoj, regionalnoj, ali i međunarodnoj razini. U literaturi ne postoji jednoznačna definicija pojma kompetencija (Fatović, 2016). Stavovi različitih autora ukazuju na to da se većina slaže da se kompetencije interpretiraju kao dinamična i integrirana kombinacija znanja, vještina i vrijednosti, koja omogućava učinkovita djelovanja u različitim profesionalnim kontekstima.

3.1. Komunikacijske kompetencije

Komunikacijske kompetencije temelj su suradničkog odnosa između odgojitelja i djeteta, ali i odgojitelja te roditelja. NKRPOO (2014) komunikaciju, kao temeljnu kompetenciju, sagleda u dva područja – komunikacija na materinskom jeziku te komunikacija na stranom jeziku. Komunikacija na materinskom jeziku definira se kao osposobljavanje djeteta da se pravilno usmeno izražava i bilježi vlastite misli, osjećaje, doživljaje i iskustva. Također, djecu se potiče da razviju svijest o tome da uporaba jezika mora biti pozitivna. S druge strane, komunikacijom na stranom jeziku djetetu je omogućeno upoznavanje, razumijevanje i korištenje stranih jezika kroz različite aktivnosti, poticaje i situacije. Ova kompetencija potiče međukulturalnu inkluziju.

Poznato je kako djeca već od najranije dobi uče po modelu. Kako su odgojitelji osobe s kojima djeca provode najviše vremena u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, tako djeca najčešće imitiraju odgojiteljevu verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Nurani, Hartati, Utami, Hapidin i Pratiwi (2019) navode da je odgojitelj drugi edukator nakon roditelja te on mora imati dobre komunikacijske vještine.

Biti komunikacijski kompetentan znači znati komunicirati na prikladan način koji zahtijevaju određena situacija i sugovornik. Tako odgojitelji prilikom komunikacije s djecom moraju biti fleksibilni i moraju prilagoditi svoju komunikaciju s obzirom na dječju znatiželju. Rogulj (2019) navodi da je razvoj komunikacijske fleksibilnosti zapravo posjedovanje mogućnosti prilagodbe i oblikovanje komunikacijskog ponašanja kako bi ono odgovaralo okruženju u kojem se sugovornik i govornik nalaze, sugovorniku, ali i samom govorniku. Komunikacijsku fleksibilnost moguće je primijeniti i u komunikaciji odgojitelja i djeteta s teškoćama u razvoju. Stanić, Čosić, Anić-Ivičić i Globočnik Žunac (2018) u svojoj knjizi *Komunikacijska kompetencija* opisuju važnost komunikacije i komunikacijskih kompetencija. Iako je knjiga pisana za učitelje i učenike, može se preslikati na ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s obzirom na to da u njima ima djece koja imaju određena oštećenje vida, poremećaje glasovno-govorne komunikacije, autizam, oštećenja vida te druga odstupanja u razvoju. Kompetentan odgojitelj preuzima odgovornost stručnog usavršavanja kako bi mogao što kvalitetnije i profesionalnije komunicirati s djecom, razumijevati ih i uvoditi u odgojno-obrazovni proces.

3.2. *Digitalne kompetencije*

U priručniku pod nazivom *Okvir za digitalnu kompetenciju korisnika u školi: učitelja/nastavnika i stručnih suradnika, ravnatelja i administrativnoga osoblja* autori Žuvić, Brečko, Krelja Kurelović, Galošević i Pintarić (2016:12) navode da su opće digitalne kompetencije sljedeće:

(...) skup znanja, vještina i stavova (koji uključuju sposobnosti, strategije, vrijednosti i osviještenost) koji su potrebni prilikom korištenja digitalnih tehnologija i digitalnih medija za obavljanje zadataka, rješavanje problema, komunikaciju, upravljanje informacijama, suradnju, stvaranje i dijeljenje

sadržaja te stvaranje znanja na učinkovit, prikladan, kritički, kreativan, autonoman, fleksibilan i etičan način, a koje se koristi za posao, slobodno vrijeme, sudjelovanje, učenje, socijalizaciju, potrošnju i osnaživanje.

U priručniku (2016) objašnjen je i termin kompetencija za primjenu digitalnih tehnologija u odgoju i obrazovanju, a one se odnose na znanja, vještine i stavove o korištenju digitalne tehnologije i resursa koji su za njih potrebni. Kako bi se koristili digitalnim tehnologijama, nužno je biti računalno i informatički pismen. Iako se ovi termini često koriste kao sinonimi, Soleša i Soleša-Grijak (2011) definiraju ta dva različita pojma. Tako se računalna pismenost definira kao sposobnost uporabe računala i računalnih programa dok informatička pismenost obuhvaća sposobnosti prepoznavanja potrebe za informacijom, pronalaska određene informacije, analizu i vrednovanje te informacije te korištenje i objavu te informacije.

Upravo nam računalna i informatička pismenost omogućuju širenje procesa učenja i u digitalni svijet. Afrić (2014: 9) opisuje pojam e-obrazovanja na sljedeći način: „E-obrazovanje je računalnom mrežom posredovano razmjenjivanje ili prenošenje vještina i znanja i korištenje računalnih aplikacija u procesima učenja, odnosno e-učenja“. Upravo e-obrazovanje postavlja temelje za eTwinning koji je postao popularan u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Sudjelovanjem u eTwinningu odgojitelji razmjenjuju informacije te tako oni i djeca uče o novim običajima, kulturama, stječu nova prijateljstva te proširuju svoje vidike. Iako su glavni korisnici eTwinninga djeca, odgojitelji svojim digitalnim kompetencijama omogućuju djeci takvu vrstu online suradničkog učenja.

Zuljan (2018) navodi da digitalno učenje može biti organizirano kao simbolička igra, dramske aktivnosti, slobodna igra i druge aktivnosti koje se provode u vrtiću. Rezultati istraživanja provedenog na uzorku od 118 redovnih i 58 izvanrednih studenata Učiteljskog fakulteta u Sloveniji pokazuju da postoji manji broj studenata čija je digitalna pismenost ispod prosjeka. S druge strane, zabrinjavajući je podatak da 31.4 % ispitanika

smatra da digitalna edukacija nije bitna za djecu u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Gjelaj, Buza, Shatri i Zabeli (2019) proveli su istraživanje koje je uključivalo 8 odgojitelja iz različitih kosovskih gradova. Na pitanje koje vrste digitalnih tehnologija odgojitelji koriste u vrtiću 7 odgojitelja navelo je televizor i radio dok projektor koristi tek 4 odgojitelja. Zanimljivo je da nijedan odgojitelj ne navodi uporabu računala, odnosno, laptopa. Ispitanici navode kako ni u jednoj odgojnoj skupini ne postoji računalo što je zastrašujuće s obzirom na to da živimo u digitalnom dobu.

3.3. *Medijske kompetencije*

Danas se sve više susrećemo s pojmom medij. Tako se sve više pozornosti pridaje medijskoj kulturi, medijskoj pismenosti te pozitivnim i negativnim stranama medija. Možemo reći da se kao društvo sve više medijski odgajamo.

Majdenić (2019) definira medij kao sredstvo prenošenja informacije, dakle medij je preduvjet za komunikaciju. Lipovčanin (2006, prema Majdenić, 2019) dijeli medije na tiskane, elektronske i nove medije te na klasične i suvremene medije. U klasične medije ubrajaju se knjige, novine i časopisi dok u suvremene medije spadaju brošure, plakati, film, radio, televizija, računalo i internet.

Iako se digitalna i medijska kompetencija mogu smatrati sinonimima s obzirom na to da su obje kompetencije vezane za medije, važno ih je razlikovati. Kada govorimo o medijskoj kompetenciji, Gollob i Weidinger (2013) ističu da je važno znati da je to sposobnost da se radi s medijima, korištenje potencijala medija, ali i da korisnik bude svjestan ograničenja medija. Autori opisuju i četiri podjele medijske kompetencije. Tehnička medijska kompetencija može se definirati kao sposobnost ispravnog korištenja medija. Kulturološka medijska kompetencija označava korištenje

i razumijevanje medijskog kodeksa etičnosti. Društveno medijska kompetencija, pak, podrazumijeva sposobnost da se više različitih oblika komunikacije iskoristi na prikladan način. Misaona medijska kompetencija, kao zadnja u podijeli, definira se kao sposobnost kritičke analize funkcija medija, ali i kritičke analize našeg ponašanja prema medijima. Rezultati istraživanja autorica Peran i Raguž (2019) pokazuju da odgojitelji (N=80) medije koriste u prosjeku tri sata dnevno. Jednako tako, rezultati pokazuju da svega 31 % odgojitelja medije svakodnevno koristi radi informiranja o novostima iz zemlje i svijeta. Time djelomično odbacuju značenje primarne funkcije medija. U profesionalnom radu s djecom 85 % odgojitelja koristi medije, a nešto manje od četvrtine ispitanika (22 %) koristi televiziju. To je potvrdilo da je televizija primarni medij koji koriste odgojitelji u vrtićima u radu s djecom. Zanimljivo je istaknuti da 17 % odgojitelja koristi radio, 8 % njih navodi slikovnice i 1 % postere kao medijska pomagala.

4. Kodeks etičnosti

Kodeks etičnosti u ovom radu odnosi se na kodeks odgojitelja prilikom korištenja suvremenih oblika komunikacije. Kao što je ranije navedeno, mnogi odgojitelji razvili su praksu da svakodnevno ili na tjednoj bazi šalju fotografije i videozapise djece i dječjih radova roditeljima putem suvremenih oblika komunikacije. Ovdje se kodeks etičnosti u pravilu ne krši s obzirom na to da bi sve te fotografije bile dostupne tim istim roditeljima u odgojno-obrazovnim ustanovama u kutiću za roditelje ili na oglasnoj ploči odgojne skupine koje su u skladu sa suglasnošću koji roditelji potpisuju vezanu za njihovo dijete. Kao što je već spomenuto, sve više odgojitelja različite fotografije objavljuje na društvenim mrežama ne prekrivajući lica djece na fotografijama ili otkrivajući o kojim odgojnim skupinama i u kojem vrtiću su etnografski zapisi nastali. Iz ovakvih primjera vidljivo je da je nužno držati se etičkog kodeksa kada je riječ o uporabi suvremenih oblika komunikacije u radu s djecom.

Mnogi odgojitelji svoju profesiju usmjeravaju ka znanosti, odnosno mnogi od njih pišu razne znanstvene članke koji tematiziraju ranu i predškolsku dob. Zato je važno postojanje etičkog kodeksa namijenjenog upravo takvim istraživačima. Tako je European Early Childhood Education Research Association 2014. godine objavila *Ethical Code for Early Childhood Researchers*. Ovim kodeksom određuju se pravila ponašanja za istraživače rane i predškolske dobi. Prema njemu (2014) istraživači moraju imati etiku poštovanja prema samom djetetu, obitelji, zajednici i društvu, moraju se voditi demokratskim vrijednostima kao i načelima pravde i jednakosti za sve ispitanike. Nadalje, moraju primjenjivati znanja iz različitih izvora odnosno perspektiva, objaviti etička načela koja vode samo istraživanje, voditi se kvalitetom i jasno odrediti pitanja i subjekte istraživanja, osigurati da akademska postignuća ne određuju prvo autorstvo te se voditi načelom da će istraživanje koje se bude provelo imati socijalni doprinos.

Nacionalna udruga za odgoj i obrazovanje mlade djece (eng. National Association for the Education of Young Children) 2011. godine objavila je *Code of Ethical Conduct and Statement of Commitment*. U sekciji 1 objašnjene su etičke dužnosti odgojitelja prema djeci i etička načela kojima se moraju rukovoditi. Ovaj etički kodeks opisuje i etičke dužnosti prema obiteljima djece kao i prema ostalim djelatnicima odgojno-obrazovne ustanove. Isto tako, samo etička i moralna osoba može provoditi etička i moralna djela te u skladu s time promišljati kako bi pomogla zajednici. Tako su u posljednjoj sekciji kodeksa opisane etičke dužnosti prema zajednici, ali i široj populaciji.

5. Empirijski dio rada

5.1. Cilj istraživanja

Teorijski dio rada doprinosi postavljanju cilja istraživanja, odnosno prikazuje razliku u korištenju suvremenih oblika komunikacije i njime se utvrđuju razlike u procjeni kompetentnosti s obzirom na dob odgojitelja. U svrhu istraživanja konstruiran je anketni upitnik koji se sastojao od dva dijela. U drugom dijelu upitnika koristi se modificirani upitnik koji su koristili Flowers i Algozzine (2000). Istraživanjem su obuhvaćeni odgojitelji djece rane i predškolske dobi te se njihovo mišljenje prikupljalo putem distribuiranog online upitnika (N=85) te pisanim oblikom metode *papir olovka* u Dječjem vrtiću Videk, točnije u centralnom objektu u Brdovcu te područnim objektima Januševec i Laduč (N=31) što daje ukupan broj od 116 ispitanika

5.2. Metoda istraživanja

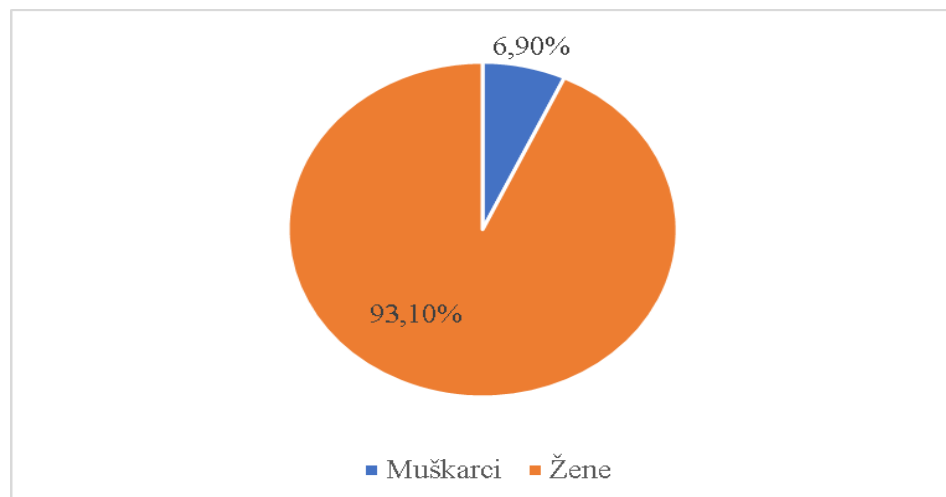
Anketa se sastoji od 32 pitanja, od kojih je 14 pitanja korišteno za samoprocjenu kompetentnosti odgojitelja o medijskim i digitalnim kompetencijama. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 14.-22. prosinca 2020. godine. Za potrebe istraživanja provedeno je kvantitativno istraživanje putem upitnika pod nazivom *Suvremena komunikacija u odgojno-obrazovnoj ustanovi*.

S obzirom na cilj istraživanja postavljene su tri hipoteze:

- H1: Očekuje se statistički značajna razlika u preferenciji korištenja suvremenih oblika komunikacije u komunikaciji s roditeljima prije i za vrijeme pandemije;
- H2: Očekuje se statistički značajna razlika u preferiranju korištenju servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja;
- H3: Očekuje se statistički značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja o medijskim i digitalnim kompetencijama.

Prikupljeni podatci obrađeni su u programu IBM SPSS Statistics 25. Uz prikaz osnovnih deskriptivnih parametara koristio se i hi-kvadrat test kako bi se ispitalo postoje li statistički značajne razlike.

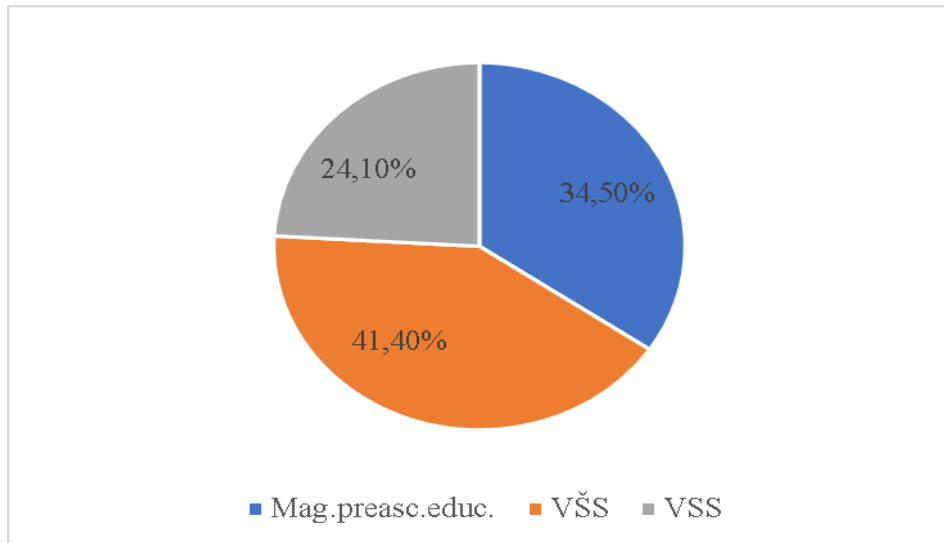
Ukupno 93,1 % sudionika u istraživanju, odnosno (N=108) čine žene dok muškarci čine 6,9 % (N=8) ukupnog uzorka (*Grafički prikaz 1.*). Ovako veliki udio ženskih ispitanika nije neobičan s obzirom na to da je u društvu uvriježena misao da su žene sposobnije skrbiti o djeci, a samim time ih i odgajati. Time se naglašava stereotip među podjelom unutar različitih struka.

Grafički prikaz 1. Udio muškaraca i žena

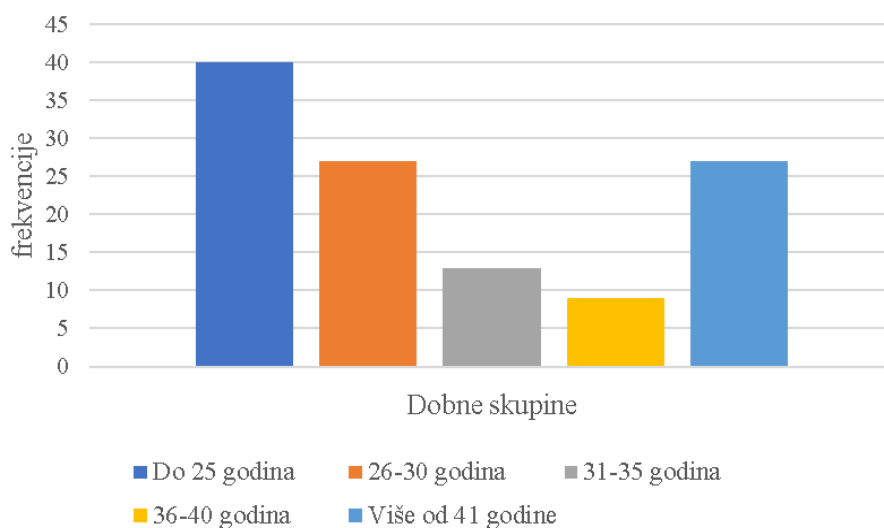
Podatci prikupljeni o obrazovanju ukazuju da (N= 40) odgojitelja, odnosno njih 34,5 % su mag. preasc. educ., (N= 48), 41,4 % ima višu stručnu

spremu, dok 24,1 % ispitanika (N= 28) navodi da ima visoku stručnu spremu (*Grafički prikaz 2.*).

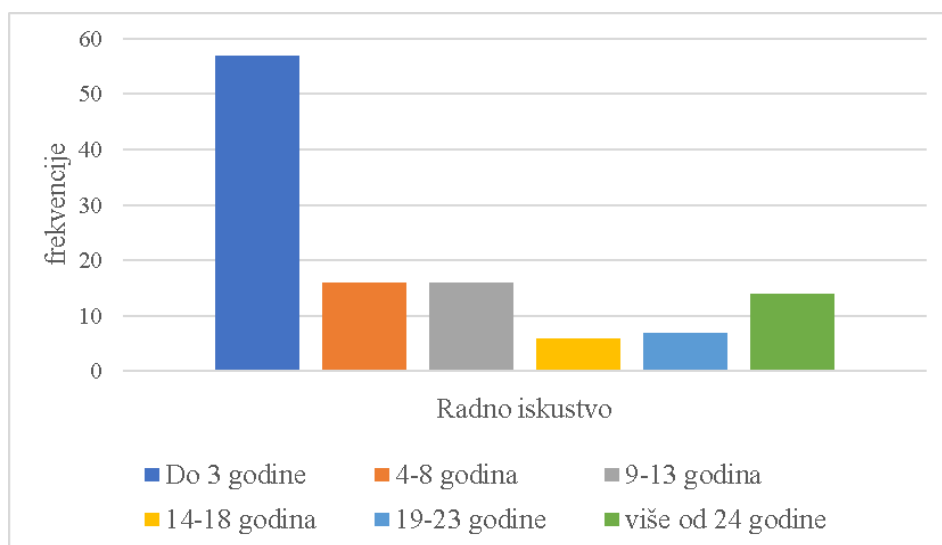
Grafički prikaz 2. Obrazovanje odgojitelja

Kada je riječ o životnoj dobi odgojitelja obuhvaćenih ovim istraživanjem, najviše je onih koji pripadaju dobnoj skupini do 25 godina, njih 34,5 % (N=40). U dobnoj skupini od 26-30 godina nalazi se (N=27) 23,3 % odgojitelja, a jednak broj (N=27) ih navodi da ima više od 41 godine. Nadalje 11,2 % (N=13) odgojitelja pripada dobnoj skupini od 31-35 godina, dok ih svega 7,8 % (N=9) pripada dobnoj skupini od 36-40 godina (*Grafički prikaz 3.*).

Grafički prikaz 3. Dob ispitanika

Gotovo polovina odgojitelja (N=57), njih 49,1 % navodi da ima radno iskustvo do 3 godine dok 13,8 % (N=16) pripada skupini koja ima radno iskustvo od 4-8 godina. Jednak postotak (13,8 %, N=16) ima radno iskustvo od 9-13 godina dok 5,2 % (N=6) ima radno iskustvo od 14-18 godina. Nadalje, 6,0 % (N=7) odgojitelja pripada skupini koja ima radno iskustvo od 19-23 godine dok ih 12,1 % (N=14) ima više od 21 godinu radnog iskustva (*Grafički prikaz 4.*).

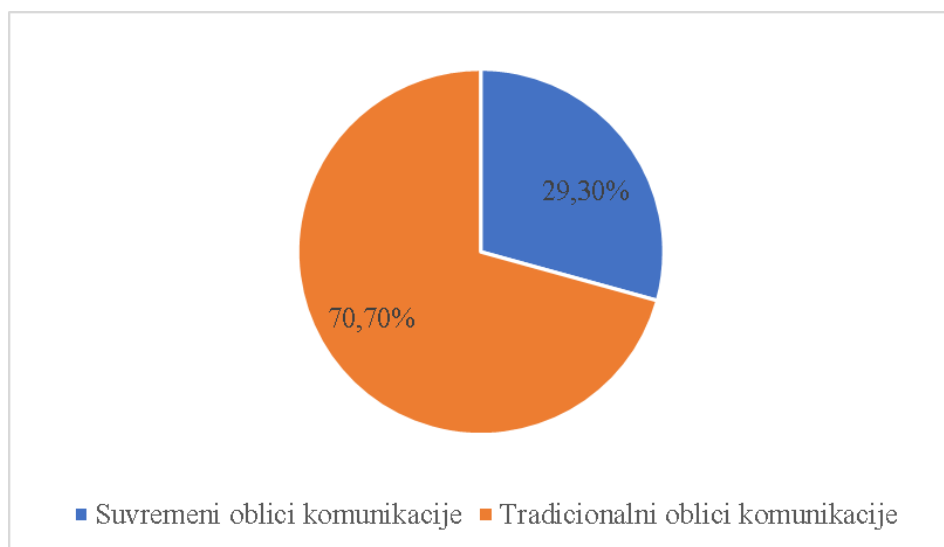

Grafički prikaz 4. Radno iskustvo ispitanika

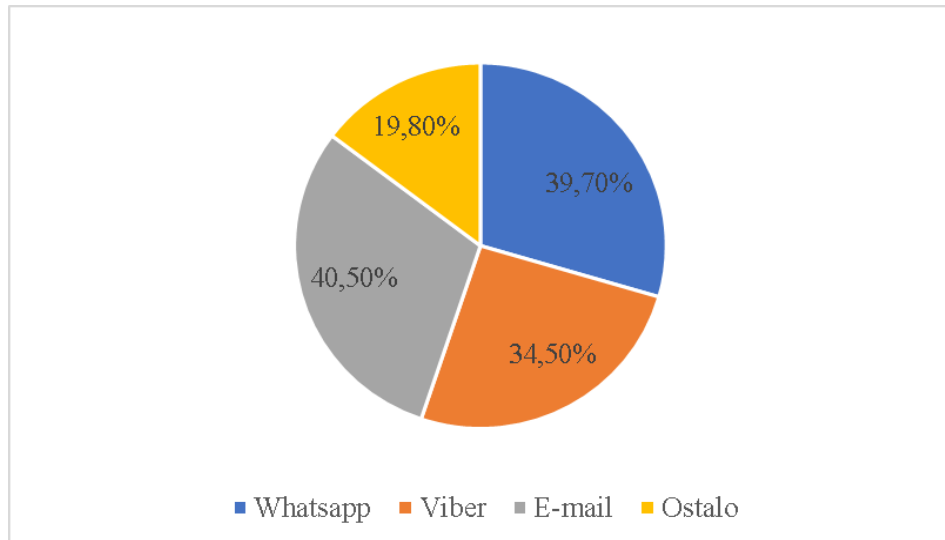
5.3. Rezultati istraživanja

Uvidom u *Grafički prikaz 5.* vidljivo je da većina odgojitelja, točnije 70,7 % (N=82), preferira tradicionalne oblike komunikacije (roditeljske sastanke, individualne razgovore i sl..) dok 29,3 % (N=34) odgojitelja preferira suvremene oblike komunikacije kao što su servisi za komunikaciju i društvene mreže.

Grafički prikaz 5. Zastupljenost preferiranja različitih oblika komunikacije

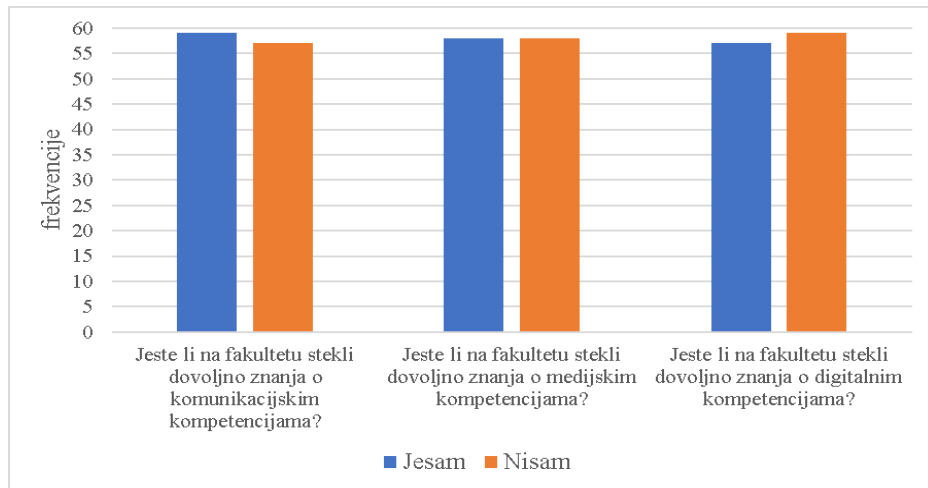
Kao najčešće korišteni oblik suvremene komunikacije, ispitanici navode elektroničku poštu u 40,5 % (N=47) i WhatsApp u 39,7 %, (N=46). Nadalje, visok postotak odgojitelja navodi Viber kao servis koji koristi 34,5 %, (N=40). Ostale oblike suvremene komunikacije koje koriste su Zoom, Dinamikom i Facebook što navodi 19,8 % (N=23) odgojitelja (*Grafički prikaz 6.*).

Grafički prikaz 6. Najčešće korišteni oblici suvremene komunikacije

Ispitanici su podijeljenog mišljenja o tome jesu li na fakultetu stekli dovoljno znanja o komunikacijskim kompetencijama. Njih 50,9 % (N=59) smatra da su stekli dostatne kompetencije dok 49,1 % (N=57) se ne slaže.

Slični rezultati vežu se za znanje o medijskim i digitalnim kompetencijama stečenim na fakultetu. Naime, 50 % ispitanika (N=58) navodi da nisu stekli dovoljno znanja o medijskim kompetencijama dok ostalih 50 % (N=58) navodi da jesu. Gotovo identični rezultati vežu se uz znanje ispitanika o digitalnim kompetencijama od kojih 49,1 % (N=57) ispitanika navodi da su stekli dovoljno znanja dok ih 50,9 % (N=59) navodi da tijekom studiranja nisu stekli dovoljno znanja u navedenom području. Ispitanici koji su na prethodna pitanja odgovorili negativno, tj. da nisu zadovoljni svojim obrazovanjem, zamoljeni su da navedu načine educiranja i usavršavanja svojih kompetencija (*Grafički prikaz 7.*).

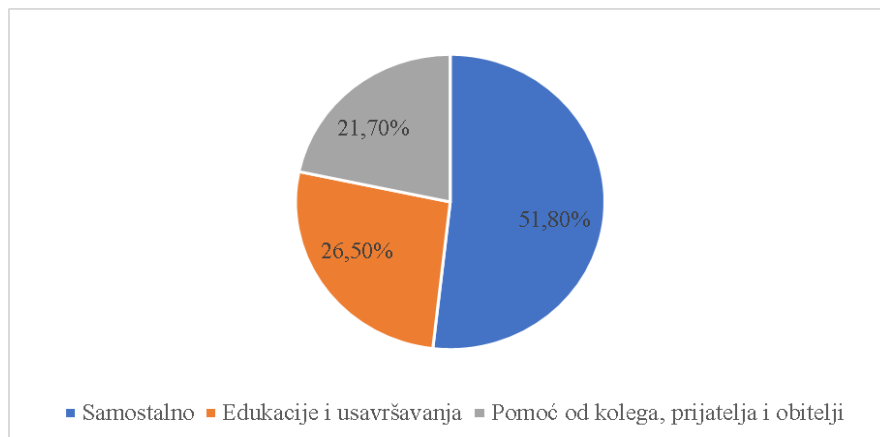

Grafički prikaz 7. Procjena znanja o navedenim kompetencijama stečenih na fakultetu

S obzirom na pitanje otvorenog tipa, podjela je u tri kategorije:

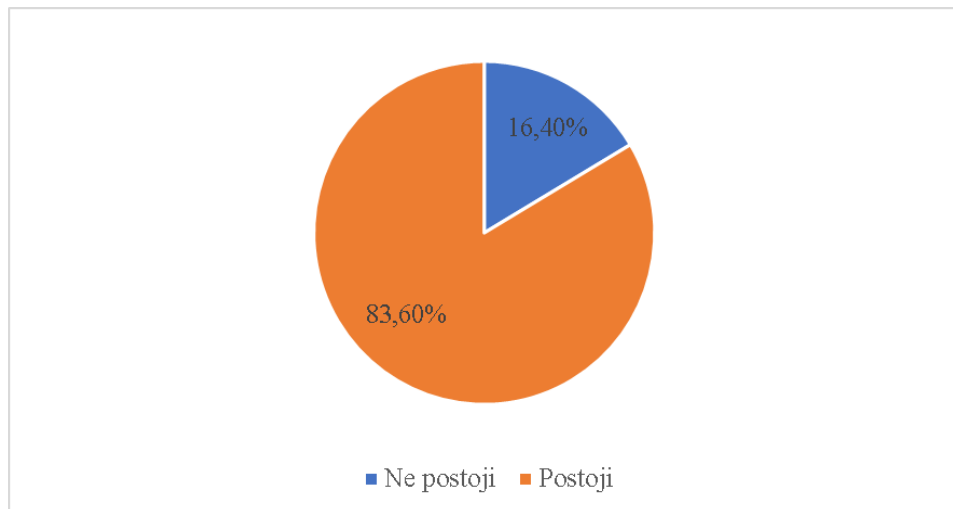
- Samostalan rad: istraživanje na internetu i čitanje stručne literature;
- stručna usavršavanja: seminari, webinar, edukacije;
- pomoć od kolega, prijatelja i obitelji.

Bitno je napomenuti mogućnost višestrukih odgovora, koji su se klasificirali prema navedenoj podjeli. Više od polovine navedenih odgovora (51,8 %) (N=43) odnosilo se na samostalno educiranje i usavršavanje, 26,5 % (N=28) odnosilo se na stručna usavršavanja dok ih se 21,7 % (N=18) odnosilo na pomoć od kolega, prijatelja i obitelji prilikom educiranja i usavršavanja o komunikacijskim, medijskim i digitalnim kompetencijama (*Grafički prikaz 8.*).

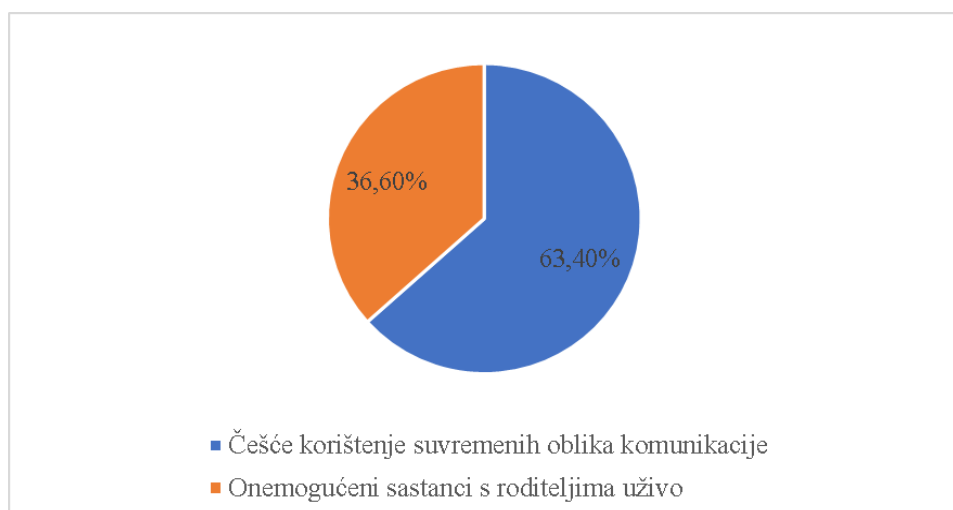
Grafički prikaz 8. Udio načina educiranja i usavršavanja o komunikacijskim, medijskim i digitalnim kompetencijama

Odgojitelji navode u 83,6 % (N=97) da postoji razlika u izboru oblika komunikacije s roditeljima prije i za vrijeme pandemije dok 16,4 % (N=19) navodi da ne postoji nikakva razlika (*Grafički prikaz 9.*).

Grafički prikaz 9. Postojanje razlika u izboru oblika komunikacije s roditeljima prije i za vrijeme pandemije

Oni koji su na prethodno pitanje odgovorili *Postoji* navode i konkretne razlike. Odgovori su podijeljeni u dvije kategorije – *češće korištenje suvremenih oblika komunikacije i onemogućeni sastanci s roditeljima uživo*. Većina odgojitelja, 63,4 % (N=59), kao razliku u izboru oblika komunikacija s roditeljima navode da sada češće koriste suvremene oblike komunikacije, ostalih 36,6 % (N=34) navodi da su im onemogućeni sastanci s roditeljima uživo (*Grafički prikaz 10.*).

Grafički prikaz 10. Zastupljenost razlika u izboru oblika komunikacija s roditeljima

Pitanje vezano za korištenje suvremenih oblika komunikacije u trenutku povratka u kontakti rad, ukazuje na određene promjene u odnosu na vrijeme prije epidemije. Čak 80,2 % ispitanika, (N=93) pozitivno se izjasnilo, 12,1 % (N=14) izjasnilo se negativno, a 7,8 % (N=9) bira *ostalo* pri čemu dominiraju odgovori da nisu bili u radnom odnosu prije pandemije pa ne mogu usporediti.

Za provjeru H1 hipoteze korišten je hi-kvadrat test. Ona glasi: *Očekuje se statistički značajna razlika u preferenciji korištenja suvremenih oblika komunikacije u komunikaciji s roditeljima prije i za vrijeme pandemije.* U *Tablici 1.* navedeni su rezultati χ^2 testiranja razlika u učestalosti korištenja suvremenih oblika komunikacije odgojitelja s roditeljima prije i za vrijeme pandemije.

Tablica 1. Rezultati testiranja razlika

χ^2	Df	P
114,845	2	0,000

χ^2 - vrijednost hi-kvadrat testa; df-stupnjevi slobode; p-značajnost

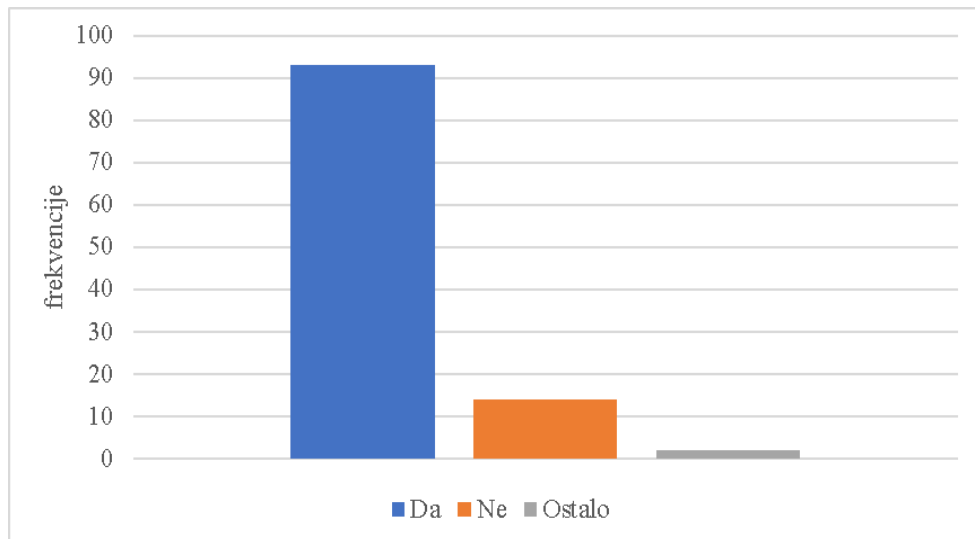
Utvrđena je statistički značajna razlika u učestalosti korištenja suvremenih oblika komunikacije s roditeljima prije i za vrijeme pandemije ($\chi^2=114,845$; $p<0,01$) te je time potvrđena H1 hipoteza.

U Tablici 2. navedene su opažene i očekivane frekvencije češćeg korištenja suvremenih oblika komunikacije od strane odgojitelja nakon ponovnog početka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Tablica 2. Opažene i očekivane frekvencije

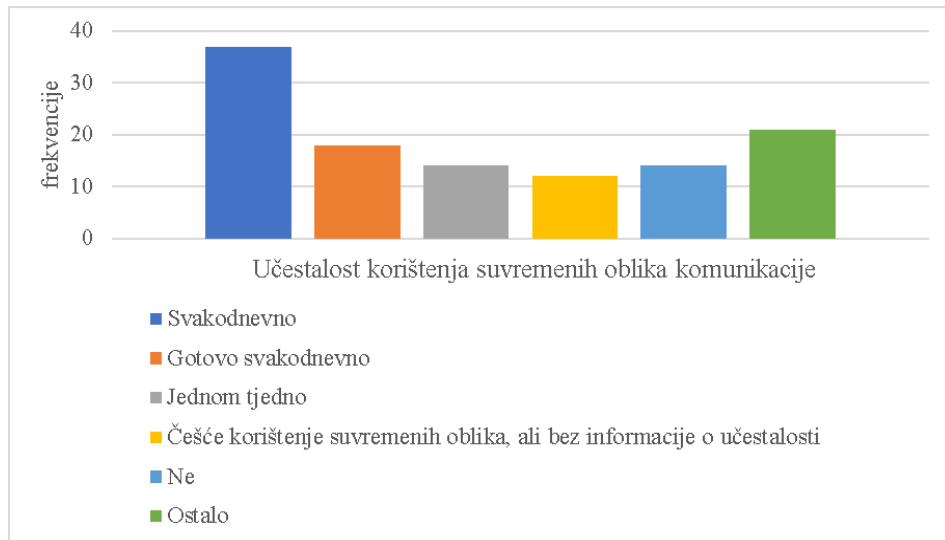
	Opažene frekvencije	Očekivane frekvencije
Da	93	38,7
Ne	14	38,7
Ostalo	9	38,7

Može se zaključiti da postoji statistički značajna razlika u učestalosti korištenja suvremenih oblika komunikacije nakon ponovnog početka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje od korištenja prije početka pandemije (*Grafički prikaz 11.*).

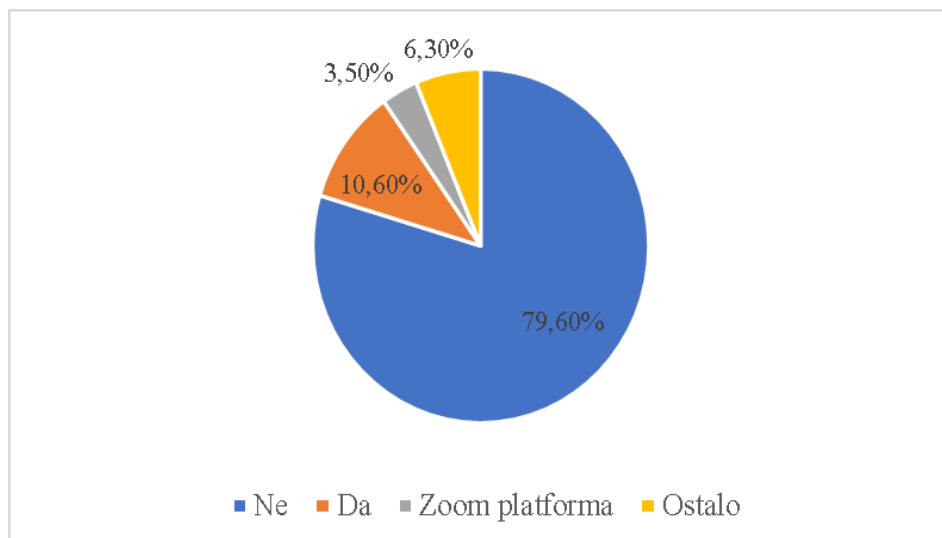
Grafički prikaz 11. Udio češćeg korištenja suvremenih oblika komunikacije od strane odgojitelja nakon ponovnog početka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Nadalje, dodatan uvid u učestalost korištenja suvremenih oblika komunikacije nakon ponovnog početka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje pruža *Grafički prikaz 12.* Vidljivo je da čak 31,9 % (N=37) odgojitelja svakodnevno koristi suvremene oblike komunikacije, 15,5 % (N=18) koristi gotovo svakodnevno dok ih jednom tjedno koristi 12,1 % (N=14). S druge strane, svega 12,1 % (N=14) odgojitelja izjasnilo se da ne koristi češće suvremene oblike komunikacije nakon ponovnog početka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Od toga 18,1 % (N=21) pripada kategoriji *ostalo* pri čemu dominira odgovor *po potrebi*. Nadalje, 10,3 % (N=12) odgojitelja izjasnilo se da češće koriste suvremene oblike komunikacije, ali nisu dali informaciju koliko često.

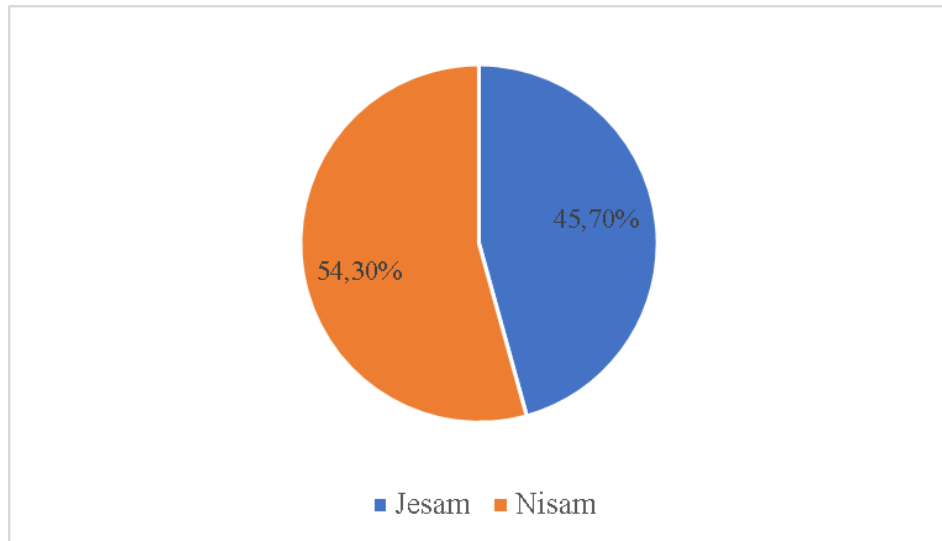
Grafički prikaz 12. Učestalost korištenja suvremenih oblika komunikacije

Na pitanje: *Jeste li, zbog pandemije, prisustvovali nekoj radionici vezanoj za digitalnu, medijsku ili komunikacijsku kompetenciju? Ukoliko da, na kojoj?* čak 79,6 % (N=90) odgojitelja izjasnilo se negativno, 10,6 % (N=12) izjasnilo se pozitivno, no nisu naveli imena radionica. Njih 3,5 % (N=4) sudjelovalo je na radionici na Zoom platformi dok se preostalih 6,3 % (N=7) odgovora odnosi na ostale radionice poput onih o online komunikaciji (Grafički prikaz 13.).

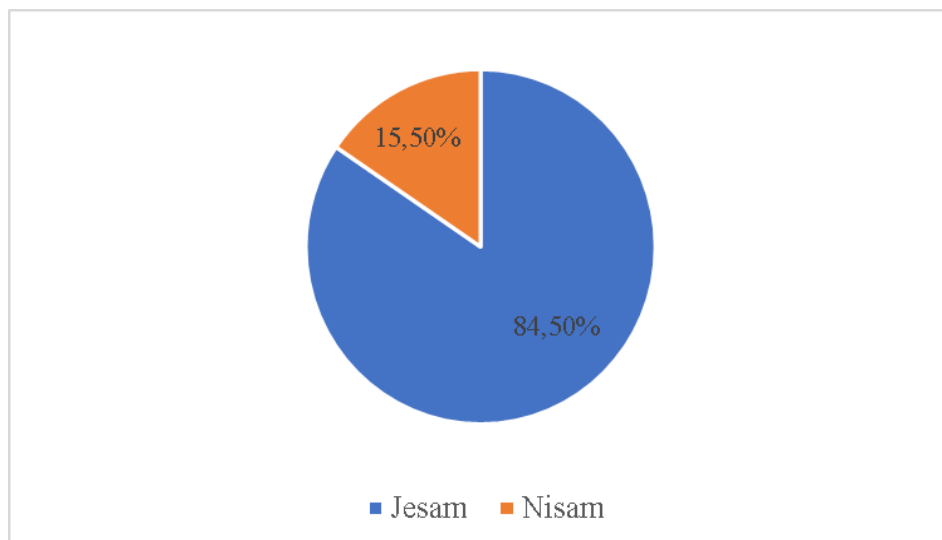
Grafički prikaz 13. Prisustvovanje radionicama vezanim za digitalne, medijske ili komunikacijske kompetencije

Ispitanici navode da je njih N=53, 45,7 % zbog pandemije osnovalo WhatsApp grupu za njihovu vrtićku skupinu radi lakše razmjene informacija (*Grafički prikaz 14.*).

Grafički prikaz 14. Osnivanje WhatsApp grupe zbog pandemije

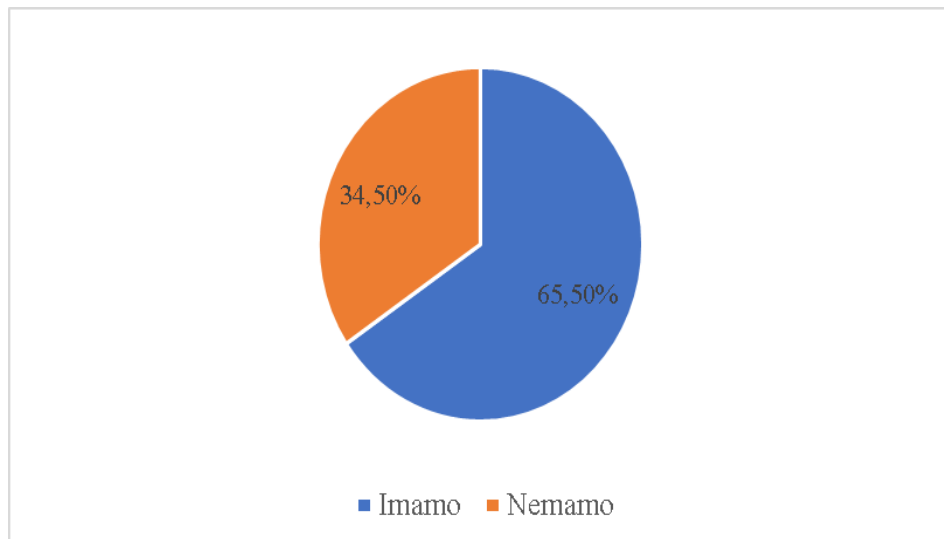
Prema istraživanju vidljivo je da čak 84,5 % (N=98) odgojitelja nastavilo razmjenjivati informacije s roditeljima putem suvremenih oblika komunikacije i nakon prestanka obustave rada vrtića dok ih svega 15,5 % (N=18) nije nastavilo s takvim oblikom razmjene informacija (*Grafički prikaz 15.*).

Grafički prikaz 15. Razmjenjivanje informacija s roditeljima putem suvremenih oblika komunikacije i nakon prestanka obustave rada vrtića

Kada je riječ o definiranim pravilima korištenja suvremenih oblika komunikacije u vrtićima odgojitelja, 65,5 % (N=76) ispitanika navodi da imaju definirana pravila o uporabi istih dok 34,5 % (N=40) navodi da nemaju (*Grafički prikaz 16.*).

Grafički prikaz 16. Definirana pravila korištenja suvremenih oblika komunikacije

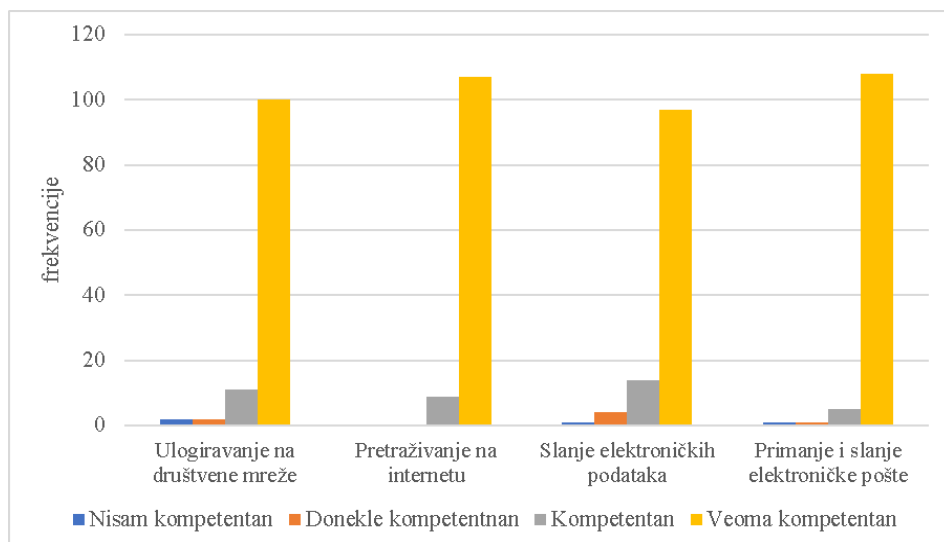
U drugom dijelu anketnog upitnika odgojitelji su trebali procijeniti svoju kompetentnost za određeni zadatak kroz 4 kategorije (nisam kompetentan/kompetentna, donekle sam kompetentan/kompetentna, kompetentan/kompetentna sam, veoma sam kompetentan/ kompetentna). Navedeno je vidljivo iz *Grafičkog prikaza 17 i 18.*

Čak 87 % (N=101) odgojitelja procjenjuje da su veoma kompetentni kada je riječ o ulogiravanju na društvene mreže, 9,6 % (N=11) procjenjuje da su kompetentni, 1,7 % (N=2) smatra da su donekle kompetentni, također jednak postotak odgojitelja, 1,7 % (N=2) smatra se nekompetentnima.

Svi odgojitelji smatraju da posjeduju određenu kompetentnost kada je riječ o pretraživanju na internetu budući da niti jedan odgojitelj nije naveo da je nekompetentan ili da je donekle kompetentan – 7,8 % (N=9) smatra se kompetentnim u tome dok 92,2 % (N=107) procjenjuje da su veoma kompetentni.

Odgojitelji uglavnom procjenjuju da su veoma kompetentni u slanju elektroničkih podataka (odnosno datoteka), njih 83,6 % (N=97) dok 12,1 % (N=14) smatra da su kompetentni, donekle kompetentnim smatra se 3,4 % (N=4), a 0,9 % (N=1) da nije kompetentno u navedenom zadatku.

Nadalje, čak 93,9 % (N=109) odgojitelja procjenjuje da su veoma kompetentni u primanju i slanju elektroničke pošte, 4,3 % (N=5) da su kompetentni te 0,9 % (N=1) da su donekle kompetentni. Nadalje, jednak postotak odgojitelja 0,9 % (N=1) procjenjuje da nisu kompetentni u primanju i slanju elektroničke pošte (*Grafički prikaz 17.*).

Grafički prikaz 17. Samoprocjena kompetentnosti odgojitelja za određeni zadatak

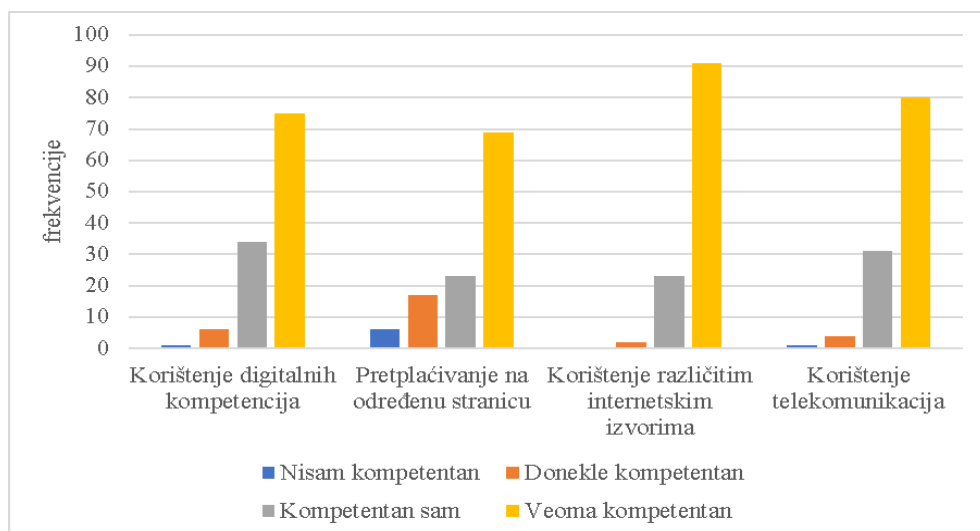
Kada je riječ o procjeni vlastitih digitalnih kompetencija (*Grafički prikaz 18.*), pokazalo se da 64,7 % (N=75) odgojitelja procjenjuje da imaju jako razvijene digitalne kompetencije, 29,3 % (N=34) smatra da su kompetentni, 5,3 % (N=6) da su donekle kompetentni dok ih 0,9 % (N=1) smatra da nisu kompetentni.

Ispitanici se procjenjuju veoma kompetentnima (N=70) u pretplaćivanju na određenu internetsku stranicu, čak 60%, 20,0 % (N=23) procjenjuje da su u tome kompetentni. S druge strane, 5,2 % (N=6) odgojitelja procjenjuje da

nisu kompetentni u pretplaćivanju na određenu stranicu dok ih 14,8 % (N=17) procjenjuje da su donekle kompetentni.

Kada je riječ o korištenju različitih internetskih izvora čak 78,4 % (N=91) ispitanika smatra se veoma kompetentnima, 19,8 % (N=23) procjenjuje da su kompetentni, donekle kompetentnim smatra se 1,7 % (N=2) dok se niti jedan odgojitelj ne smatra nekompetentnim u korištenju različitih internetskih izvora.

U procjeni samokompetencija 69,0 % odgojitelja (N=80) procjenjuje da je veoma kompetentno u korištenju telekomunikacija, 26,7 % (N=31) procjenjuje da je kompetentno u tome. Nadalje, 3,4 % (N=4) odgojitelja procjenjuje se donekle kompetentnima, a 0,9 % (N=1) procjenjuje se nekompetentnima u korištenju telekomunikacija.

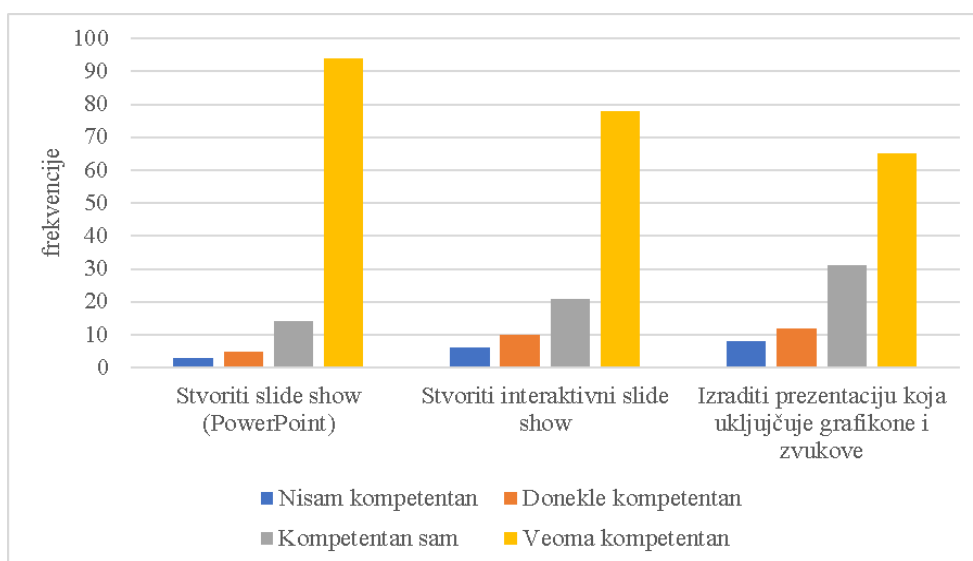
Grafički prikaz 18. Samoprocjena kompetentnosti odgojitelja za određeni zadatak

Čak 81,0 % (N=94) odgojitelja smatra da su veoma kompetentni kada je riječ o kreiranju prezentacije 12,1 % (N=14) procjenjuje da su u tome kompetentni, 4,3 % (N=5) da su donekle kompetentni dok se 2,6 % (N=3) odgojitelja smatra nekompetentnima u kreiranju prezentacije.

Nadalje, 5,2 % ispitanika (N=6) procjenjuje da nisu kompetentni u izradi interaktivne prezentacije, 8,6 % (N=10) smatra da su donekle kompetentni u navedenoj aktivnosti. S druge strane, 18,3 % (N=21) odgojitelja procjenjuje

da su kompetentni u stvaranju interaktivnog sadržaja, a 67,9 % (N=79) smatra da su veoma kompetentni u kreiranju interaktivne prezentacije.

Nešto više od polovine odgojitelja, odnosno 56% (N= 65) procjenjuje da su veoma kompetentni u izradi prezentacije koje uključuju grafikone i zvukove, 26,7 % (N=31) procjenjuje da su kompetentni, 10,3 % (N=12) da su donekle kompetentni dok 6,9 % (N=8) procjenjuje da nije kompetentno u izradi prezentacije koje uključuju grafikone i zvukove (*Grafički prikaz 19.*).

Grafički prikaz 19. Samoprocjena kompetentnosti odgojitelja za određeni zadatak

U sklopu drugog dijela istraživanja, na posljednja dva pitanja, odgojitelji su na Likertovoj skali od 5 stupnjeva izrazili svoje slaganje s dvije tvrdnje koje se odnose na komunikaciju s roditeljima, pri čemu je 1 značilo *u potpunosti se slažem*, a 5 *u potpunosti se ne slažem*. U skladu s time kao mjera centralne tendencije korišten je medijan te poluinterkvartilno raspršenje kao mjera raspršenja. Osnovni deskriptivni parametri koje se odnose na komunikaciju odgojitelja i roditelja prikazani su u *Tablici 3.*

Tablica 3. Osnovni deskriptivni parametri

	Medijan	Poluinterkvartilno raspršenje
Komunikacija s roditeljima odvija se isključivo u vrijeme mog radnog vremena.	3,5	1
Roditelji poštuju moje slobodno vrijeme.	3	1,5

Može se zaključiti kako se s tvrdnjama *Komunikacija s roditeljima odvija se isključivo u vrijeme mog radnog vremena* i *Roditelji poštuju moje slobodno vrijeme*, odgojitelji niti slažu niti ne slažu. Drugim riječima, u određenim situacijama komunikacija s roditeljima se odvija izvan radnog vremena te u nekim situacijama roditelji ipak ne poštuju slobodno vrijeme odgojitelja.

Za utvrđivanje H2 hipoteze korišten je hi-kvadrat test. Ona glasi ovako: *Očekuje se statistički značajna razlika u preferenciji korištenju servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja.*

U *Tablici 4.* navedeni su parametri za testiranje značajnosti razlika u preferenciji korištenja servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja hi-kvadrat testom.

Tablica 4. Parametri za testiranje značajnosti razlika

χ^2	Df	p
11,798	4	0,019

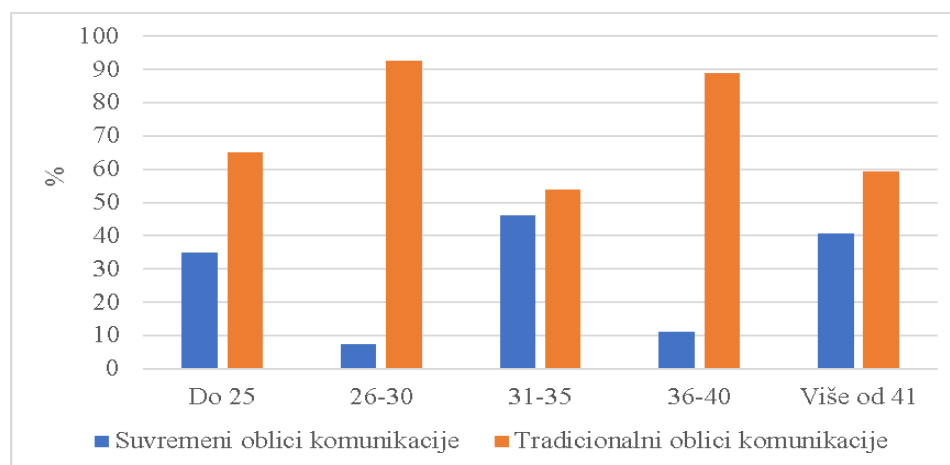
χ^2 vrijednost hi-kvadrat testa; Df-stupnjevi slobode; p- značajnost

Utvrđena je statistički značajna razlika u preferiranju korištenja servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja ($\chi^2=11,798$; $p<0,05$). U *Tablici 5.* navedene su preferencije korištenja servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja.

Tablica 5. Preferencija s obzirom na dob

	Do 25	26-30	31-35	36-40	Više od 41
Suvremeni oblici komunikacije	35,0	7,4	46,2	11,1	40,7
Tradicionalni oblici komunikacije	65,0	92,6	53,8	88,9	59,3

Odgovitelji više preferiraju tradicionalne oblike komunikacije bez obzira na njihovu dob (Tablica 5.). Najistaknutija razlika je u dobnim skupinama od 26-30 godina i od 36-40 godina. Svega 7,4 % (N=2) odgojitelja u dobi od 26-30 godina i 11,1 % (N=1) odgojitelja u dobi od 36-40 godina preferira suvremene oblike komunikacije. Spomenute oblike komunikacije najviše preferira dobna skupina od 31-35 godina (46,2 %, N=6), no niti kod te skupine ne radi se o većini ispitanika (Grafički prikaz 20.).

Grafički prikaz 20. Preferiranje korištenja servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja

Za procjenu hipoteza H3 korišten je hi-kvadrat test. Ona glasi: *Očekuje se statistički značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja o medijskim i digitalnim kompetencijama.* Uvidom u Tablicu 6. vidljiva su testiranja značajnosti razlika u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja o medijskim i digitalnim kompetencijama.

Tablica 6. Testiranja značajnosti razlika za H3 hipotezu

	χ^2	Df	p
Prijavljivanje na društvenu mrežu	20,574	12	0,057
Pretraživanje na internetu	6,648	4	0,156
Slanje elektroničkih datoteka	16,368	12	0,175
Primanje i slanje elektroničke pošte	11,002	12	0,529
Vlastito poznavanje i korištenje digitalnih kompetencija	12,194	12	0,430
Pretplaćivanje na određenu stranicu	15,825	12	0,199
Korištenje različitim internetskim izvorima	18,144	8	0,020
Poznavanje i korištenje telekomunikacija	16,651	12	0,163
Kreirati prezentaciju	26,685	12	0,009
Kreirati interaktivnu prezentaciju	34,173	12	0,001
Izraditi prezentaciju koja uključuje grafikone i zvukove	28,919	12	0,004

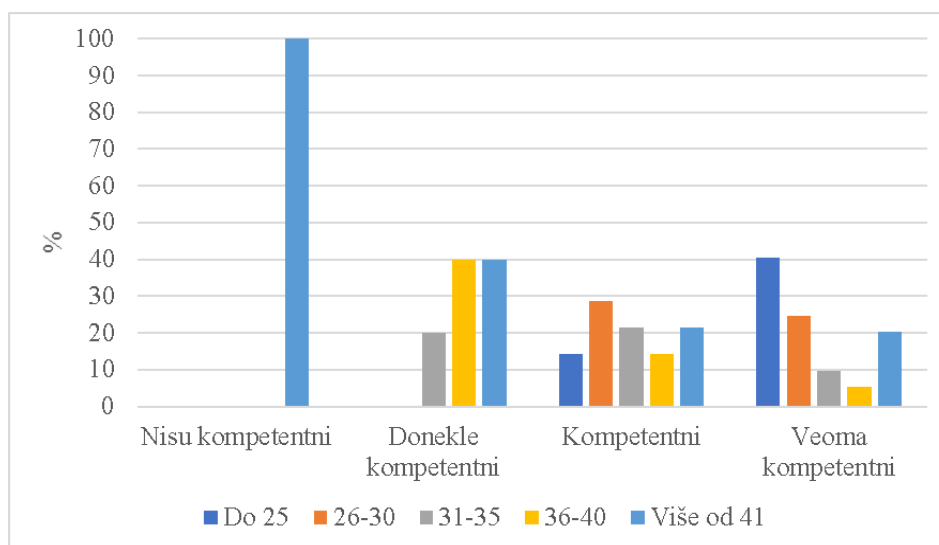
χ^2 - vrijednost hi-kvadrat testa; Df-stupnjevi slobode; p-značajnost

Utvrđena je statistički značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti korištenja različitim internetskim izvorima s obzirom na dob ($\chi^2=18,144$; $p<0,05$).

Također, utvrđena je statistički značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti kada je riječ o kreiranju prezentacije s obzirom na dob ($\chi^2=26,685$; $p<0,01$). Nadalje, utvrđena je statistički značajna razlika u procjeni vlastite kompetentnosti odgojitelja u stvaranju interaktivne prezentacije s obzirom na dob ($\chi^2=34,173$; $p<0,01$). Utvrđena je i značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja u izrađivanju prezentacija koje uključuju grafikone i zvukove s obzirom na dob ispitanika ($\chi^2=28,919$; $p<0,01$). U ostalim samoprocjenama odgojitelja nisu utvrđene statistički značajne razlike stoga je H3 hipoteza djelomično potvrđena.

Kada se govori o *Korištenju različitih internetskih izvora* bitno je istaknuti da se niti jedan odgojitelj nije izjasnio nekompetentnim u tome. Odgojitelji koji se smatraju donekle kompetentnim u korištenju različitih internetskih izvora, svi su stariji od 41 godine (N=2) dok je u skupini veoma kompetentnih najviše odgojitelja mlađih od 25 godina (41,8 %, N=38).

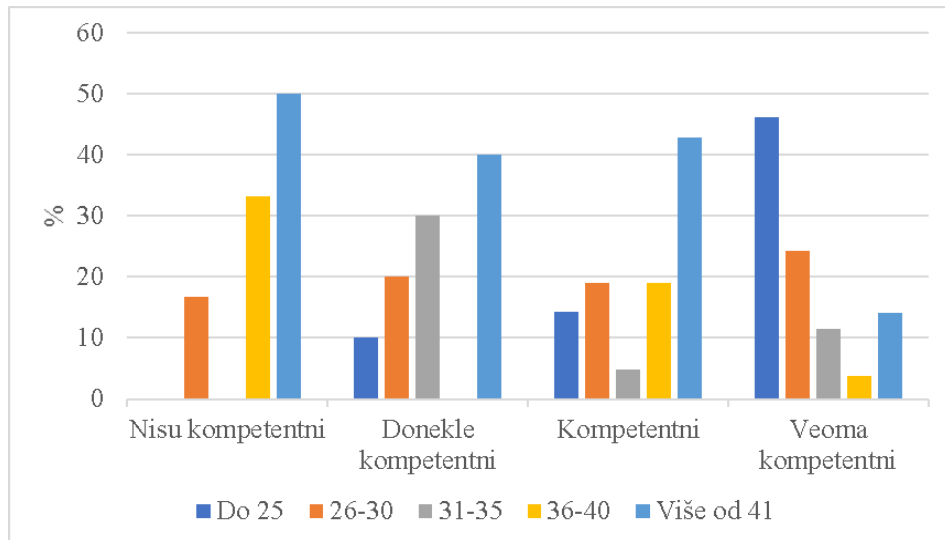
Kada je riječ o procjeni vlastite kompetentnosti odgojitelja u izradi prezentacije (*Grafički prikaz 21.*), svi koji sebe procjenjuju nekompetentnima stariji su od 41 godine. U skupini onih koji se procjenjuju donekle kompetentnima, 40,0 % (N=2) je onih koji su stariji od 41 godine, jednak postotak je onih u dobnoj skupini od 36-40 godina dok se 20,0 % (N=1) odgojitelja nalazi u dobnoj skupini od 31-35 godina. U skupini veoma kompetentnih odgojitelja, najveći postotak čine najmlađi odgojitelji, onih u dobnoj skupini do 25 godina, čak 40,4 % (N=38).

Grafički prikaz 21. Razlika u samoprocjeni kompetentnosti u kreiranju prezentacije

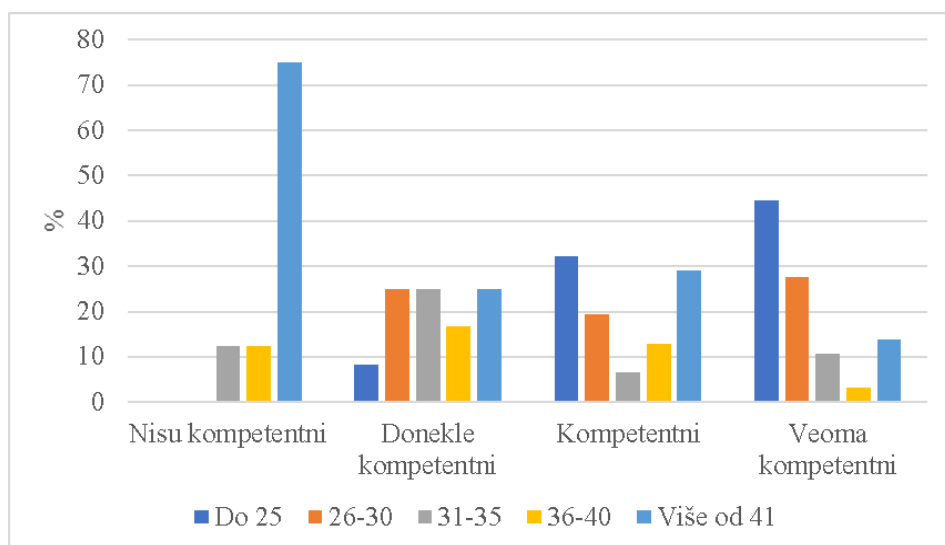
Nadalje, u skupini odgojitelja koji se procjenjuju nekompetentnima u kreiranju interaktivne prezentacije (*Grafički prikaz 22.*), polovina odgojitelja ima više od 41 godine (N=3) dok 16,7 % (N=1) pripada dobnoj skupini od 26-30 godina te 33,3 % (N=2) pripada dobnoj skupini od 36-40 godina. S druge strane, u skupini odgojitelja koji se procjenjuju veoma kompetentnima u stvaranju interaktivnog slideshova najviše je odgojitelja do 25 godina starosti (46,2 %) (N=36), zatim slijede odgojitelji od 26-30 godina (24,2 %) (N=19).

Grafički prikaz 22. Razlike u samoprocjeni nekompetentnosti odgojitelja u stvaranju interaktivne prezentacije

Može se primijetiti (*Grafički prikaz 23.*) da najmlađi odgojitelji čine 44,6 % (N=26) skupine odgojitelja koji se procjenjuju veoma kompetentnima kada je riječ o izradi prezentacije koja uključuje grafikone i zvukove. S druge strane, skupini onih koji sebe procjenjuju nekompetentnima u navedenoj aktivnosti pripadaju samo odgojitelji stariji od 31 godine. Naime, 12,5 % (N=1) odgojitelja u dobi od 31-35 godina procjenjuje se nekompetentnima u izradi prezentacije koja uključuje grafikone i zvukove, jednak postotak odgojitelja (12,5 %) (N=1) čine oni koji imaju od 36-40 godina dok čak 75,0 % (N=6) čine odgojitelji stariji od 41 godine.

Grafički prikaz 23. Razlika u samoprocjeni kompetentnosti izrade prezentacije

Zaključak

Suvremeni oblici komunikacije, tijekom pandemije izazvane COVID-19 virusom, omogućili su nastavak suradničkih odnosa odgojitelja i roditelja. Odgojitelji u 83,6 % (N=97) navode da postoji vidljiva razlika u izboru oblika komunikacije s roditeljima prije i za vrijeme pandemije, točnije od njih N=97 čak 63,4 % (N=59) navodi da je razlog češće uporabe suvremenih oblika komunikacije nemogućnost održavanja roditeljskih sastanaka. Potvrđena je hipoteza H1 koja glasi: *Očekuje se statistički značajna razlika u preferenciji korištenja suvremenih oblika komunikacije u komunikaciji s roditeljima prije i za vrijeme pandemije.* Nadalje, također je potvrđena hipoteza H2 koja glasi: *Očekuje se statistički značajna razlika u preferenciji korištenju servisa za komunikaciju s obzirom na dob odgojitelja.* Djelomično je prihvaćena posljednja hipoteza H3 koja glasi: *Očekuje se statistički značajna razlika u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja o medijskim i digitalnim kompetencijama.* Odgojitelji mlađe dobi smatraju se kompetentnijima u izradi PowerPoint prezentacija, ubacivanju interaktivnih aplikacija i slično, za koje se odgojitelji s više godina radnog iskustva smatraju nekompetentnima. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako je nužno više ulagati u unapređenje medijskih i digitalnih kompetencija odgojitelja te kako osim osobnog interesa za poboljšanje istih, nužno je na fakultetu i na razini odgojno-obrazovne ustanove učiniti promjene u tom pogledu. Također, 65,5 % (N=76) ispitanika navelo je da postoje definirana pravila korištenja suvremenih oblika komunikacije na razini vrtića, no s obzirom na to da se skoro trećina ispitanika izjasnila suprotno, nužno je korigirati taj postotak. Informacijska i komunikacijska tehnologija nužna je za rad sa suvremenim oblicima komunikacije koji su sada, zbog pandemije, češće zastupljeni od tradicionalnih oblika komunikacije. Moguće je da će i nakon prolaska pandemije upravo uporaba suvremenih oblika komunikacije postati važan preduvjet za napredovanje kulture u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Literatura

- Afrić, V. (2014). Tehnologije e-obrazovanja i njihov društveni utjecaj. U: J. Lasić- Lazić (ur.). *Informacijska tehnologija u obrazovanju*, str. 5-23. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
- Anić, V. (2007). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber i Europapress Holding.
- Antolović, K. i Svilčić, N. (2016). *Interpersonalna komunikacija*. Zagreb: K&K Promocija.
- Antolović, K. i Svilčić, N. (2020). *Komunikacijske vještine, verbalne i neverbalne persuazivne tehnike*. Zagreb: Karschoffset.
- Boyd, D.M. i Ellison, N. B. (2008). Social Network Sites: Definition, History and Scholarship. *Journal od Computer-Mediated Communication*, str. 210-230. Vol.13. No.1.
- Brajša, P. (1994). *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Britvić, D. (2020). Grupna analiza u vrijeme pandemije bolesti Covid-19. *Psihoterapija*. Str.148-169. Vol. 34. Br. 1.
- European Early Childhood Education Research Association. (2014). *Ethical Code for Early Childhood Researchers*. Version 1.0. Preuzeto 12.12.2020. s:
http://www.becera.org.uk/docs/EECERA_Ethical_Code.pdf
- Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*. Str. 623-638. Vol. 65. No. 4. Preuzeto 02.12.2020. s:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=262730
- Flowers, C.P. i Algozzine, R.F. (2000). Development and Validation of Scores on the Basic Technology Competencies for Educators Inventory. *Educational and Psychological Measurement*. Str. 411-418. Vol. 60. No. 3. Preuzeto 11.10.2020. s:
https://www.researchgate.net/publication/240278715_Development_and_Validation_of_Scores_on_the_Basic_Technology_Competencies_for_Educators_Inventory

- Gjelaj, M., Buza, K., Shatri, K. i Zabeli, N. (2019). Digital Technologies in Early Childhood: Attitudes and Practices of Parents and Teachers in Kosovo. *International Journal of Instruction*. Str. 165-184. Vol.13. No.1.
- Glušćić, J. i Pustaj, M. (2008). *Roditelj, dijete, odgojitelj: priručnik za roditelje i odgojitelje*. Jastrebarsko: Vlastita naklada
- Gollob, R. i Weidinger, W. (2013). *Odrastanje u demokraciji. Nastavne cjeline za osnovnu razinu odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Preuzeto 28.12.2020. s:
<https://www.living-democracy.hr/textbooks/volume-2/>
- Hunt, F. (2007). *Communications in Education*. Centre for International Education; University of Sussex. Preuzeto 26.11.2020. s:
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED501789.pdf>
- Jeić, M., Smiljanić, M. i Kuljašević, K. (2013). Suradnja vrtića s roditeljima- primjeri dobre prakse. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*. Str 4-6. Vol.19. No. 72.
- Juul, J. (2017). *Vaše kompetentno dijete*. Zagreb: Oceanmore d.o.o.
- Khalitova, L., Gimaletdinova, G., Sadykova, G. i Kayumova, A. (2017). A Facebook project for pre-service language teachers. U: K. Borthwick, L. Bradley i S. Thouësny (ur.) *CALL in a climate of change: adapting to turbulent global conditions – short papers from EUROCALL*, str. 184-188. Preuzeto 28.12.2020. s:
<https://doi.org/10.14705/rpnet.2017.eurocall2017.710>
- Knapp, M. i Hall, J. (2010). *Neverbalna komunikacija u ljudskoj interakciji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Kušić, S. (2010). Online društvene mreže i društveno umrežavanje kod učenika osnovne škole: navike Facebook generacije. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. Str. 103-125. Vol. 56. No.24.
- Leinert Novosel, S. (2012). *Komunikacijski kompas*. Zagreb: Plejada.
- Ljubetić, M. (2013). *Partnerstvo obitelji, vrtića i škole*. Zagreb: Školska knjiga.

- Majdenić, V. (2019). *Mediji/Tekst/Kultura*. Zagreb: Ljevak.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM naklada.
- Miljković, D., Đuranović, M. i Vidić, T.(2019). *Odgoj i obrazovanje- iz teorije u praksu*. Zagreb: IEP-D2 i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- National Association for the Education of Young Children. (2011). *Code of Ethical Conduct and Statement of Commitment*.
Preuzeto 02.01.2021. s:
https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/Ethics%20Position%20Statement2011_09202013update.pdf
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta [MZO]. (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*.
Preuzeto 14.12.2020. s:
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
- Nurani, Y., Hartati, S., Utami, A.D. i Hapidin, H. (2019). Effective Communication-Based Teaching Skill for Early Childhood Education Students. *International Journal of Higher Education*. Str. 153-158. Vol. 9. No.1.
- Ogrizek Biškupić I. i Banek Zorica, M. (2014). *Web tehnologije*. Zaprješić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić”.
- Peran, S. i Raguz, A. (2019). Odnos i značenje medijskog odgoja u dječjim vrtićima: pravila i medijski izazovi. *Communication Management Review*. Str. 216-231. Vol.4. No.1.
- Rogulj, E. (2018). Komunikacijske kompetencije odgojitelja. U: A. Višnjic Jevtić i I. Visković (ur.).*Izazovi suradnje- razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima*, str. 111-144. Zagreb: Alfa.
- Rogulj, E. (2019). *Digitalne tehnologije u komunikaciji odgojitelja i roditelja*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.

- Romiszowski, A. (2014). The Use of Telecommunication in Education, U: S. Dijkstra, N. Seel, F. Schott, F. i R.D. Tennyson (ur.). *Instructional Design: International Perspective: Volume 2: Solving Instructional Design Problems*, str. 183-219. Preuzeto 22.12.2020. s:
https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=5MZcAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA183&dq=telecommunication+in+education&ots=4KpSxBU0c2&sig=YH9muSJFlp4I5g-x-QAryuyInd8&redir_esc=y#v=onepage&q=telecommunication%20&f=false
- SlideShare.
 Preuzeto 3.12.2020.s:
<https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-croatia-january-2019-v01>
- Slunjski, E., Šagud, M. i Brajša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću- organizacija koja uči. *Pedagogijska istraživanja*. Str.45-58. Vol. 3. No. 1.
- Soleša, D. i Soleša-Grižak, Đ. (2011). ICT competences of teachers and educators. *Croatian Journal of Education*. Str. 8-37. Vol. 13. No. 2.
- Stanić, I., Čosić, N., Anić-Ivičić, I. i Globučnik Žunac, A. (2018). *Komunikacijska strategija*. Zagreb: Alfa.
- Tatković, N., Diković, M. i Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Vidak, I. (2014). Facebook, komunikacija 21. stoljeća. *Praktični menadžment*. Str. 48-52. Vol. 5. Br. 1.
- Višnjić Jevtić, A. (2018). Suradnički odnosi odgojitelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednice odrastanja. U: A. Višnjić Jevtić i I. Visković (ur.). *Izazovi suradnje- razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima*, str. 77-110. Zagreb: Alfa.
- Vonta, T. (2016). Kompetentni odgojitelj u suvremenom dječjem vrtiću. U: V. Mlinarević, T. Vonta, T. i T. Borovac (ur.). *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje- izazovi i perspektive*, str. 35-42. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta J.J. Strossmayera.

Zuljan, D. (2018). Pre-service Preschool Teachers Opinion on Technology Education in Kindergarten. *Croatian Journal of Education*. Str. 1115-1147. Vol.20. No.4.

Žuvić, M., Brečko, B., Krelja Kurelović, E., Galošević, D. i Pintarić, N. (2016). *Okvir za digitalnu kompetenciju korisnika u školi: učitelja/nastavnika i stručnih suradnika, ravnatelja i administrativnoga osoblja*: Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNet.

Preuzeto 02.01.2021. s:

<https://www.researchgate.net/publication/313263004> Priručnik za korištenje Okvira za digitalnu kompetenciju korisnika u školi učitelja nastavnika i stručnih suradnika ravnatelja i administrativnog osoblja

Prilozi

Prilog 1.

Anketa *Suvremeni oblici komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi*

Poštovani kolege, poštovane kolegice,

Molim Vas da izdvojite malo vremena i ispunite upitnik koji je potreban za izradu diplomskog rada na studiju Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Anketa je namijenjena isključivo odgojiteljima djece rane i predškolske dobi, a istraživanje je vezano za suvremene oblike komunikacije u odgojno-obrazovnoj ustanovi te komunikacijske, digitalne i medijske kompetencije odgojitelja.

Sudjelovanje u upitniku u potpunosti je anonimno i dobrovoljno, stoga Vas molim da iskreno odgovarate na sva pitanja. Dobiveni rezultati statistički će se obraditi i rezultati će se koristiti isključivo za diplomski rad.

Hvala Vam na izdvojenom vremenu!
Zrinka Zimić

Prvi dio istraživanja

1. Kojeg ste roda?

- Muškog
- Ženskog

2. Vaša stručna sprema?

- VSS
- VŠS
- Mag.preasc.educ
- Dr.sc.

3. Koliko imate godina?

- Do 25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- Više od 41 godine

4. Koliko imate radnog iskustva?

- Do 3 godine
- 4-8 godina
- 9-13 godina
- 14-18 godina
- 19-23 godine
- Više od 24 godine

5. Preferirate li u svome radu više tradicionalne oblike komunikacije (individualni razgovor, roditeljski sastanak ...) ili suvremene oblike komunikacije (servisi za komunikaciju, društvene mreže..)?

- Tradicionalne oblike komunikacije
- Suvremene oblike komunikacije

6. Koji oblik suvremenog oblika komunikacije najčešće odabirete prilikom komunikacije s roditeljima (moguće odabrati više odgovora)?

- WhatsApp
- Viber
- E-mail
- Ostalo:

7. Jeste li na fakultetu stekli dovoljno znanja o komunikacijskim kompetencijama?

- Jesam
- Nisam

8. Jeste li na fakultetu stekli dovoljno znanja o medijskim kompetencijama?

- Jesam
- Nisam

9. Jeste li na fakultetu stekli dovoljno znanja o digitalnim kompetencijama?

- Jesam
- Nisam

10. Ukoliko je na jedan od prethodnih pitanja odgovor "Nisam", na koji način se educirate i usavršavate svoje znanje o određenoj kompetenciji?

---

11. Postoji li razlika u izboru oblika komunikacije s roditeljima prije i za vrijeme pandemije?

- Postoji
- Ne postoji

12. Ukoliko je na prethodno pitanje odgovor "Postoji", koja je to razlika?

---

13. Koristite li sada, nakon ponovnog početka rada ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, češće suvremene oblike komunikacije i ukoliko da, koliko često ?

---

14. Jeste li, zbog pandemije, prisustvovali nekoj radionici vezanoj za digitalnu, medijsku ili komunikacijsku kompetenciju ? Ukoliko da, na kojoj?

---

15. Jeste li, zbog privremene obustave rada vrtića, počeli koristiti suvremene oblike komunikacije? Ukoliko da, koje?

---

16. Jeste li, zbog pandemije, osnovali WhatsApp grupu za vašu vrtićku skupinu radi lakše razmjene informacija?

- Jesam
- Nisam

17. Jeste li nastavili razmjenjivati informacije s roditeljima putem suvremenih oblika komunikacije i nakon prestanka obustave rada vrtića?

- Jesam
- Nisam

18. Imate li definirana pravila korištenja suvremenih oblika komunikacije u vašem vrtiću?

- Imamo
- Nemamo

Drugi dio istraživanja

U drugom dijelu anketnog upitnika ocijenite svoju kompetentnost za određeni zadatak.

Vlastitu procjenu možete izraziti brojevima od 1 (nisam kompetentan/a) do 4 (veoma sam kompetentan/a). Slijedi i opis skale:

1 (nisam kompetentan/a) - ne znam izvesti navedenu radnju

2 (donekle sam kompetentan/a) - donekle znam izvesti navedenu radnju uz određenu pomoć

3 (kompetentan/a sam) - znam samostalno izvesti navedenu radnju

4 (veoma sam kompetentan/a)- svoje znanje o navedenoj radnji mogu prenijeti drugoj osobi.

1. Prijavljivanje na društvenu mrežu

	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a

2. Pretraživanje na internetu					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
3. Slanje elektroničkih datoteka					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
4. Procijeniti vlastito poznavanje i korištenje digitalnih kompetencija					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
5. Primanje i slanje elektroničke pošte					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
6. Pretplaćivanje na određenu stranicu					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
7. Korištenje različitim internetskim izvorima					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
8. Procijeniti vlastito poznavanje i korištenje telekomunikacija					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
9. Kreirati prezentaciju					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
10. Kreirati interaktivnu prezentaciju					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
11. Izraditi prezentaciju koja uključuje grafikone i zvukove					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a
12. Procijeniti vlastito poznavanje i korištenje medijskih kompetencija					
	1	2	3	4	
Nisam kompetentan/a	☐	☐	☐	☐	Veoma sam kompetentan/a

Procjene vezane uz Vaš posao i slobodno vrijeme

13. Komunikacija s roditeljima odvija se isključivo u vrijeme mog radnog vremena

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	☐	☐	☐	☐	☐	U potpunosti se ne slažem

14. Roditelji poštuju moje slobodno vrijeme

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	☐	☐	☐	☐	☐	U potpunosti se ne slažem

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)